

De grens tussen paspoort en visum

De gevolgen van burgerschap principes op de toelating van migranten en vluchtelingen in
toevluchtslanden

Silvana Janssen

Bachelorthesis Geografie, Planologie en Milieu (GPM)
Nijmegen Faculteit der Managementwetenschappen
Radboud Universiteit Nijmegen
Juni, 2020

De grens tussen paspoort en visum

De gevolgen van burgerschap principes op de toelating van migranten en vluchtelingen in
toevluchtslanden

Silvana Janssen

Bachelorthesis Geografie, Planologie en Milieu (GPM)

Nijmegen Faculteit der Managementwetenschappen

Radboud Universiteit Nijmegen

Juni, 2020

Begeleider: Prof. Dr. Henk van Houtum

studentnummer: s4754433

aantal woorden in de hoofdtekst: 17.613

Afbeelding voorblad: Calais, France

Omschrijving: "This is a deserted refugee camp in Calais, France. This remained".

Foto gemaakt door Radek Homola, august 9, 2018.

Bron: Unsplash Photos for everyone

<https://unsplash.com/photos/iE80BguAEXA>

Inhoudsopgave

1.	Samenvatting	iii
2.	Inleiding	1
	2.1 Kritische literatuurbespreking	2
	2.2 Projectkader	8
	2.3 Doelstelling	9
	2.4 Vraagstelling	10
3.	Theoretisch kader en Conceptueel model	11
4.	Methodologie	12
	4.1 Onderzoeksstrategie en -materiaal	12
	4.2 Onderzoeksmodel	13
5.	Mensenrechten	14
6.	Grenzen	16
7.	Burgerschap	22
	7.1. jus sanguinis	24
	7.2. jus solī	26
	7.3. jus domicilī	28
	7.4. jus nexi	29
	7.5. jus matrimonii	31
	7.6. Naturalisatie	32
	7.7. Investor citizenship	34
8.	Andere perspectieven op burgerschap	36
9.	Conclusie en aanbevelingen	38
10.	Reflectie	40
11.	Literatuurlijst	41

1. Samenvatting

Volgens het 2020 Henley Passport Index and Global Mobility Report neemt de mobiliteit van de wereldbevolking toe. Dit komt met name door een gemiddeld toenemend inkomen en betere mobiliteit. Maar ook onder vluchtelingen en migranten die weinig tot geen beschikking hebben tot deze middelen is er een toename in mobiliteit te zien. De toename is zelfs zodanig dat er over een vluchtelingencrisis wordt gesproken. Personen die vaak noodgedwongen hun woonplaats hebben moeten verlaten, kunnen vaak niet gemakkelijk in toevluchtsgebieden zoals Europa terecht vanwege het moeilijk kunnen verkrijgen van een visum voor deze gebieden. Er wordt dus onderscheid gemaakt op basis van nationaliteit wie wel en wie niet welkom is in een land.

Vluchtelingen en migranten hebben vaak geen andere keuze dan te vluchten waarbij deze mensen tijdens hun reis een aantal verschillende soorten grensbeleid moeten overbruggen. Het gaat hierbij om actief beveiligde landsgrenzen (iron border), opvangkampen (the camp) en het wel of niet toegang tot een land kunnen krijgen op basis van de nationaliteit die op iemands paspoort te vinden is. Dit bepaald namelijk of iemand wel of niet in aanmerking kan komen voor een visum (paper border). Al deze obstakels tijdens de reis van vluchtelingen en migranten hebben een grote impact op de mentale gesteldheid van deze mensen. Wanneer de reis in vaak benauwde laadruimtes van voertuigen, te kleine bootjes, of lange tochten te voet nog niet genoeg zijn, krijgen ze ook te maken met een heel onzekere toekomst. In vluchtelingenkampen moet vaak een lange tijd gewacht worden voordat een vluchteling of migrant te horen krijgt of deze in het land van toevlucht kan blijven, of weggestuurd wordt. Vaak komen vluchtelingen en migranten zo in situaties terecht die in strijd zijn met de rechten van de mens door het grensbeleid dat wordt gevoerd.

Onderliggend aan dit probleem liggen de verschillende burgerschap principes die bepalen welke nationaliteit iemand op zijn of haar paspoort heeft staan. Op basis van nationaliteit wordt namelijk bepaald wanneer iemand wel of niet in aanmerking kan komen voor een visum, en zo toegang en uiteindelijk ook burgerschap tot een land kan krijgen. Het doel van dit onderzoek is om te achterhalen hoe burgerschap principes zorgen voor een ongelijkheid en daarmee een vorm van discriminatie op basis van nationaliteit. Dit leidde tot de volgende onderzoeksvraag: Welke gevolgen hebben de verschillende burgerschap principes op het verkrijgen van een visum voor vluchtelingen en migranten in toevluchtslanden?

Voor het beantwoorden van deze onderzoeksvraag is onderzoek gedaan naar de verschillende burgerschap principes die er zijn waarbij gekeken werd hoe deze principes invloed hebben op de wijze hoe naar burgerschap en nationaliteiten gekeken wordt. Uit de resultaten blijkt dat burgerschap principes sterk natiestaat gericht zijn waardoor hele bevolkingsgroepen in hetzelfde hokje gestopt worden als het gaat om het aanvragen van een visum. Op basis hiervan wordt in dit onderzoek voorgesteld dat er wereldwijd een institutionele verandering zal moeten plaatsvinden waardoor het makkelijker wordt voor migranten en

vluchtelingen in nood om in aanmerking te komen voor opvang en een toekomstig visum. Hierbij kan gedacht worden aan het onderling op elkaar afstemmen van de verschillende burgerschap principes tussen landen. Verder wordt aanbevolen dat er een nieuwe kijk op nationaliteiten waarbij personen individueel beoordeeld zouden moeten worden in plaats van op nationaliteit wanneer er een visum aangevraagd wordt.

2. Inleiding

Op 2 maart 2020 zette president Erdogan van Turkije de grens van Turkije die aan de Griekse grens ligt open om druk uit te oefenen op de Europese Unie (Elsevier Weekblad, 2020a). Als gevolg hiervan probeerden duizenden migranten en vluchtelingen - waaronder Afghanen, Syriërs en West-Afrikanen - vanuit Turkije de Grens met Griekenland over te steken. Griekenland hield zijn grenzen echter gesloten omdat eerder die week vanuit Athene was aangekondigd dat er die maand geen nieuwe asielaanvragen in Griekenland in behandeling zouden worden genomen. Als gevolg hiervan kwamen de migranten en vluchtelingen vast te zitten in een stukje niemandsland tussen de grens van Turkije en die van Griekenland. Omdat sommige migranten en vluchtelingen alsnog langs de barrières Griekenland probeerden binnen te komen, had de Griekse grenswacht hulp gekregen van militairen en politie die onder andere traangas in hebben gezet om te voorkomen dat er mensen de grens naar Griekenland zouden oversteken (Trouw, 2020).

Uit een onderzoek van Amnesty International bleek dat migranten en asielzoekers onder valse voorwendselen aangemoedigd werden door de Turkse autoriteiten om de Grens met Griekenland over te steken (Amnesty International, 2020a); (Amnesty International, 2020b). Er wordt in dit rapport verder aangegeven dat er traangas is afgevuurd en met scherp is geschoten op migranten en asielzoekers door de Griekse grenstroepen aan de grens met Turkije. Als gevolg hiervan zijn er op 2 en 4 maart twee mannen binnen de groep vluchtelingen en migranten gedood en is een vrouw vermist geraakt (Amnesty International, 2020). De oorzaak van deze gebeurtenissen is terug te leiden naar de belangen van Griekenland en Turkije. Zowel Griekenland als Turkije willen meer steun en geld vanuit de EU (RTL Nieuws, 2020). De vluchtelingen en migranten worden zonder het in eerste instantie door te hebben door beide landen als pionnen ingezet in een strijd waarbij zij zelf de grootste verliezers blijken te zijn. Journalist en Midden-Oosten correspondent voor RTL Nieuws Olaf Koens (2020) gaf dit in zijn woorden weer als:

“Wanneer de Grieken mensenrechten schenden door op migranten te schieten, of mensen illegaal terug te sturen, komen de Turken met beeld, onderzoeken en getuigenissen. Wanneer de Turken met dwang mensen naar Griekenland sturen komen de Grieken met hetzelfde. Het is een cynische geopolitieke krachtmeting. Veel van die duizenden migranten hadden geen idee van wat er speelde. Ze sliepen in het open veld,

ze sleepten hun kinderen door een ijsskoude rivier op zoek naar een betere toekomst. Iets wat zowel Turkije als Griekenland ze niet kan of wil geven.”

In een ander nieuwsbericht wat los lijkt te staan van bovenstaande gebeurtenissen werd vermeld dat er gevreesd wordt dat terroristen en georganiseerde criminelen toegang tot de EU kunnen krijgen door simpelweg Maltese paspoorten te kopen (Elsevier Weekblad, 2020b). Voor iets minder dan een miljoen euro kan een Maltees paspoort gekocht worden waarbij, in tegenstelling tot andere paspoorten die gekocht kunnen worden, degene die het paspoort koopt ook gelijk burger van de Europese Unie is. Hierdoor is het mogelijk om zonder visum door Europa te reizen en een bankrekening te openen of bedrijf te beginnen. Het kunnen kopen van een Maltees paspoort kan leiden tot negatieve gevolgen omdat sommige mensen die deze paspoorten kopen terroristische of criminele intenties hebben die ze in een ander land willen uitvoeren.

Wanneer bovenstaande voorbeelden naast elkaar worden gelegd valt iets op. Ze lijken gevoelsmatig in strijd met elkaar te zijn, want voor iemand die zich het financieel kan veroorloven om een Maltees paspoort te kopen lijkt de noodzaak voor dit extra paspoort niet groot. Iemand met genoeg geld een waarschijnlijk dus ook een stabiele thuissituatie kan makkelijk aan een Europees paspoort komen en eventueel een leven in de EU kan beginnen, of zelfs misbruik maken in geval van terrorisme of criminaliteit van het feit dat toegang tot de EU binnen handbereik is. Maar voor vluchtelingen en migranten is dit veel moeilijker. Toegang tot de EU en andere landen waarbij het lastig kan zijn om een visum aan te vragen is voor hen een lang proces waarbij de uitkomst onzeker is, terwijl toegang tot de EU voor deze mensen harder nodig is. Een groot deel van deze mensen zijn noodgedwongen hun eigen land ontvlucht door terrorisme, oorlog, onderdrukking of moeilijke leefomstandigheden in de hoop op een beter leven dat bijna onbereikbaar lijkt te zijn. Deze mensen betalen vaak meer dan alleen geld voor de mogelijkheid om de Europese grens over te kunnen steken, soms zelfs met hun eigen leven.

2.1 Kritische literatuurbespreking

Om een goed beeld te krijgen van het onderwerp, en om uiteindelijk tot een afbakening van het onderwerp te kunnen komen met betrekking tot de doel- en vraagstelling van deze bachelorthesis, is een kritische literatuurbespreking nodig. In deze kritische literatuurbespreking zal relevante literatuur inhoudelijk in kaart worden gebracht waarbij met name wordt gekeken naar wetenschappelijke secundaire literatuur met betrekking tot migratie, burgerschap en het politieke aspect van grenzen. Deze literatuurbespreking zal leiden tot een aanscherping bij het formuleren van onderzoeksvragen en doelstellingen. Voor de kritische literatuurbespreking is ingegaan op de belangrijkste literatuur binnen het onderwerp van visa en de moraliteit hiervan. Als selectiecriteria die zijn gebruikt voor het vinden van deze literatuur, is bij het zoeken naar literatuur onder andere gezocht op termen als: visa, borders, bordering, migration, refugees,

migrants, nativism en principles of citizenship. Verder is ook gebruik gemaakt van de aanbevolen literatuur door de begeleider H. van Houtum, en is er naar vaak gerefereerde literatuur gezocht binnen dit onderwerp.

Onderscheid

De mobiliteit van de wereldbevolking is de laatste jaren flink toegenomen door groeiend inkomen en betere mobiliteit (Henley & Partners, 2020). Hierdoor stijgt ook de migratie van mensen tussen landen. Het *2020 Henley Passport Index and Global Mobility Report* van Henley & Partners richt zich tot het inzicht verkrijgen van mobiliteit en migratie patronen en de verwachtingen voor de komende jaren. Ook stellen ze elk jaar een lijst op van alle paspoorten in de wereld die geordend zijn naar het aantal bestemmingen die een paspoorthouder kan bezoeken zonder van tevoren een visum te hoeven aanvragen (Henley & Partners, 2020). Uit de inzichten van het rapport van Henley & Partners uit 2020 komt onder andere naar voren dat er een groeiend verschil is tussen landen wanneer gekeken wordt naar vrijheid van reizen. Met name neemt het aantal van landen dat te bezoeken is zonder eerst een visum aan te vragen in de ontwikkelde landen toe. De ontwikkelingslanden blijven statisch in dit opzicht (Henley & Partners, 2020). Als een van de hoofd verklaringen stellen ze dat: "There is a strongly positive connection between visa freedom and a variety of indicators of economic freedom" (Henley & Partners, 2020, p. 17). Uit deze gegevens komt duidelijk een aspect van onder andere de huidige vluchtelingencrisis in Europa naar voren. Waar inwoners van ontwikkelde (rijke) landen zonder visa veel andere landen binnen kunnen komen, kunnen inwoners uit (veelal arme) ontwikkelingslanden dit niet.

Binnen de huidige vluchtelingencrisis is het voor vluchtelingen vaak lastig om een land binnen te komen omdat ze met hun paspoort zonder visum vaak geen toegang kunnen krijgen, en daarbij is het aanvragen van een visum vaak een lang proces waarbij door de urgentie van de situatie vaak niet op gewacht kan worden. Volgens een artikel van Van Houtum en Boedeltje (2009) heeft de Europese Unie twee lijsten opgesteld met alle landen waarvan de inwoners een visum moeten aanvragen, en landen die zonder visum de Europese Unie binnen kunnen komen. Ze zeggen hierover: "The EU thereby makes a distinction between namable and unnamable refugees; in other words, between welcome travellers and political enemies on the basis of their origin and economic value" (p. 229). Verder maken ze in hun artikel een onderscheid tussen toeristen en immigranten waarbij de Europese visie die heerst op illegale immigranten duidelijk naar voren komt. Ze geven aan dat het verschil tussen goede toeristen en kwaadaardige illegale migranten aan de zuidelijke kusten van de Europese Unie als normaal wordt beschouwd. Waar toeristen maar kort in een gebied verblijven, worden illegale migranten met argwaan aangekeken omdat ze in grote aantallen de Europese Unie binnenkomen en het gebied onveilig maken. In de media worden ze ook wel omschreven met woorden als overstromingen, massa's, stromen en zelfs tsunami's van vluchtelingen waar maatregelen tegen moeten worden genomen om het onderlopen van de EU te voorkomen (Van Houtum &

Boedeltje, 2009). Er blijkt dus een duidelijk onderscheid te worden gemaakt tussen mensen die de Europese Unie makkelijk binnen kunnen komen, en mensen die eigenlijk een visum moeten aanvragen en hierdoor als 'onwelkom' worden gezien. Aan het einde van hun artikel zeggen ze vervolgens dat de grens van de EU op deze manier onrechtvaardig en oneerlijk tussen mensen discrimineert op basis van hun land van herkomst, en op basis van papieren (Van Houtum & Boedeltje, 2009).

Bigo en Guild (2005) hebben het ook over een onderscheid in categorieën binnen de Europese Unie. Ze zeggen dat de eerste groep bestaat uit deelnemende staten waarvan de inwoners het recht hebben om de andere deelnemende staten vrij te bezoeken. De tweede groep zijn de landen die een bevoorrechte relatie met de Europese Unie hebben, en waarvan de inwoners gelijke rechten hebben als de inwoners van de EU zelf. De derde groep bestaat uit begunstigde landen die op de 'white list' staan, en de laatste groep bestaat uit de landen op de 'black list'. Volgens Bigo en Guild zijn de inwoners van deze landen bij definitie 'verdachten'. Bigo en Guild (2005) zeggen verder over deze 'white and black lists':

"The issue of white and black lists, of imposition or not of visas seems then to say less about safety and migration imperatives, than about the social construction of more or less shared fears concerning the Other and about the way Europeans seek to construct an image of themselves, a common identity." (p. 237)

Door deze lijsten wordt er als het ware een identiteit gegenereerd waarbij Europa 'geframed' wordt door het visumbeleid.

Özdemir en Ayata (2017) delen in hun artikel bovenstaande mening. Ze maken het onderwerp nog concreter en schrijven over de dynamiek van uitsluiting en het afgrenzen van de Europese Unie door Schengenvisa waarbij ze de focus hebben gelegd op de interactie en relatie van het aanvragen van een visum tussen de inwoners van Turkije en de Europese Unie. Ze zeggen hierover: "The difficult visa procedures, often seen as unjust and discriminatory, are a longstanding source of frustration and humiliation among Turkish citizens, as they reproduce both symbolic and physical borders between the EU and Turkey and seem to reiterate the 'Fortress Europe' thesis" (Özdemir & Ayata, 2017, p. 180). Er zijn tot nu toe nog niet veel studies zoals deze die het onderzoek de gevolgen van de visum kwestie benaderen vanuit de 'human dimension', in tegenstelling tot onderzoeken met betrekking tot economische, juridische en administratieve perspectieven (Özdemir & Ayata, 2017). Waar het artikel van Özdemir en Ayata (2017) een goed beeld schept van de gevolgen van visa vanuit verschillende perspectieven, is deze echter vooral gericht op de Europese Unie en het Schengengebied in relatie tot Turkije.

Het visumbeleid zorgt niet alleen voor controle en beheer van de grenzen, het zorgt ook voor de constructie van identiteit volgens Ozdemir en Ayata (2017). Dit punt wordt ook gemaakt door Yuval-Davis (2013, p. 10). Hij stelt dat: "the process of bordering is closely linked to identity formation and identity-politics because it creates socio-cultural, political and geographic

distinctions'. The issuing of visas is one of the most significant mechanisms for determining who is 'desirable' and who is 'undesirable' to the EU." Özdemir en Ayata (2017) maken in hun artikel verder een verwijzing naar Bürkner, (2014) die zegt dat hierdoor een nieuwe constructie van 'the European' en 'the non-European' ontstaat.

Nativisme

De constructie van grenzen wordt vaak vanuit een Social Constructivist theory benaderd. Deze theorie gaat ervan uit dat grenzen sociaal zijn opgebouwd. Ze worden gezien als een sociale constructie in plaats van politieke besluiten die vast staan (Van Houtum, 2010). Bürkner (2014) heeft het in zijn artikel over het belang van de nieuwe onderzoeksagenda(s) voor grensstudies. Hij zegt dat in plaats van het concept van de grens te behandelen als een territoriaal vaste, statische lijn, beginnen we het te beschouwen in als een reeks van praktijken die aangeven dat grenzen opgevat worden als bewegend, zo niet vloeiende concepten (Bürkner, 2014). Hij geeft aan dat het dagelijks leven niet netjes kan worden gescheiden van politiek en geostrategie, en hierdoor het maken van grenzen ook niet. Verder laat hij weten dat wat er over het algemeen in deze bredere discussie ontbreekt, een duidelijk perspectief op de drijvende krachten en de multi-level mechanismen van begrenzen en de verschuivingen die daarbij plaatsvinden. Verder geeft hij aan dat het collectieve constructionistische denken over het algemeen de materiële aspecten van de discussie genegeerd heeft. Hij geeft als voorbeeld dat tot op heden de vraag hoe politiek en publiek discours over grenzen specifieke concepten van grenzen creëren en bevorderen slechts gedeeltelijk is aangepakt. Hij gaat bij zijn onderzoek dieper in op het concept 'imaginaries' waarbij hij door door het concept van Post-Structuralist Political Economy (PSPE) en het concept van Cultural Political Economy (CPE) de discourse die gerelateerd is aan 'bordering' en de concepten van grenzen een analyse probeert te maken.

Dit artikel maakt duidelijk dat de in de context van de sociale constructie van grenzen, de sociale situatie binnen een gebied nauw samenhangt met de ideeën en imaginaries van een gebied. Echter geeft Bürkner (2014) wel aan dat er ruimte over is voor verder onderzoek naar het perspectief op de ontwikkeling van politieke projecten, en de discourse hiervan (Bürkner, 2014).

In het artikel van Van Houtum & Van Naerssen (2002) over bordering, ordering and othering wordt bijgedragen aan het debat over dat grenzen stellen een proces is en dat de gevolgen die deze met zich meebrengen inclusie, uitsluiting en ordening mogelijk wordt gemaakt. Hierbij wordt de vraag opgeroepen wat het dagelijks handelen van bordering onderstreept (van Houtum & van Naerssen, 2002). Jansen (2016, p. 35) geeft op basis van het artikel van Van Houtum en Van Naerssen hierover aan dat: "Visa policies throughout the world can be regarded as borders as they clearly delineate a separation between an 'Us' and an 'Other', thus showing signs of 'othering', 'ordering' and 'b/ordering'. Waarbij othering omschreven kan worden als: "A process that identifies those that are thought to be different

from oneself or the mainstream, and it can reinforce and reproduce positions of domination and subordination.” (Johnson, et al., 2004, p. 253).

Binnen hetzelfde onderwerp valt het artikel van Salter (2004) waarin hij de hedendaagse beleidsomgeving met betrekking tot immigratie, visumvereisten, registratieprogramma's voor het binnenkomen van een land en voor het uitgaan van een land, en nieuwe paspoort documenten onderzoekt. Met betrekking tot hoe specifiek een paspoort per persoon is, zegt hij dat “Passports may only signify that the individual is identical to other documents and certain physical characteristics” (Salter, 2004, p. 87). In zijn artikel uit 2006 waar hij meer specifiek ingaat op ‘the global visa regime’ pleit hij voor het overwegen van een ander soort micropolitiek. Hij vindt dat wetenschappers de kwestie van toelating en uitsluiting aan de grens niet alleen vanuit een immigratie en vluchtelingenrechten perspectief moeten bekijken, maar vanuit een breder beeld van het wereldwijde mobiliteitsregime en mensenrechten (Salter, 2006).

Van Houtum (2010) gaat nog dieper op het grensbeleid van de Europese Unie in en beschrijft in zijn artikel het ‘waarom’ van de grens waarbij hij onder andere het morele aspect van het onderwerp belicht. Hij zegt dat we leven in een transnationale wereld die immoreel is omdat het de levens van mensen reguleert, en daarmee het lot bepaalt van waar ze zijn geboren. Hij beschrijft dit met nativistische geopolitiek waarbij bij de geboorte een mens dus niet alleen gezien wordt als een individu, maar als een politiek onderwerp dat is onderworpen aan de staatsinrichting (Van Houtum, 2010). Hij zegt hier vervolgens over: “For those who are subjected to the political order that is mostly seen as comforting, as it provides a state home, but it is equally discomfoting as the political order thereby also decides who you are” (Van Houtum, 2010, p. 970).

Moraliteit

In de besproken literatuur tot nu toe, komt een goed beeld naar voren over wat grenzen zijn, de invloed die deze grenzen hebben, het visumbeleid en de gevolgen van dit beleid. Vaak wordt aangestipt dat de grote verschillen in visa tussen landen immoreel zijn en dat vooral veel immigranten hier nadelige gevolgen van ondervinden omdat ze allemaal in een hokje worden geschoven. Bigo and Guild (2005, p. 236) omschrijven dit als: “the visa obligation denotes a suspicion towards a country and nationality as a whole”. Maar er is tot nu toe nog niet echt dieper ingegaan op de oorzaak van dit ongelijkheid.

Jansen (2016) heeft in zijn Master thesis dit onderwerp proberen aan te pakken waarbij hij een analyse van de discourse die het gemeenschappelijk beleid van het Schengengebied vormen heeft onderzocht. Hij laat weten dat: “the largest part of the people undertaking the dangerous journey to Europe come from the countries sourcing the most refugees, and that these countries are deliberately severely confined to their own country through imposition of visas” (Jansen, 2016, p. 13). Hij gaat hierbij verder in op het ‘waarom’ binnen het onderwerp, en doet dit door middel van het verzamelen en analyseren van data en discourse.

De beperkingen binnen deze thesis zijn onder andere dat het sterk is gericht op het beleid van de Common Visa Policy (CVP) binnen het Schengengebied. Verder zijn er binnen dit gebied ook nog andere vormen van beleid met betrekking tot migratie binnen de Europese Unie, en er moet ook rekening worden gehouden met dat een beleid kan veranderen over tijd.

Verder is het interessant om inzicht te krijgen in verschillende principes van burgerschap. Burgerschap wordt door Bloemraad (2008, p. 154) omschreven als:

“Citizenship is usually defined as a form of membership in political geographic community. It can be disaggregated into four dimensions: legal status, rights, political and other forms of participation in society, and a sense of belonging. The Concept Of Citizenship Allows Us to analyze the extent to which immigrants and their descendants are incorporated into receiving societies.”

Hierbij is het onderzoek van Bauder (2014) interessant is, dat licht werpt op Domicile citizenship, human mobility and territoriality. Hij richt zich op het concept van *jus domicili* wat de Latijnse vertaling van 'law of residence' is. Hij zegt dat uitgebreide discussies over dit onderwerp zeldzaam zijn, maar dat de discussies wel toenemen (Bauder, 2014). In zijn onderzoek vormt hij een overzicht van de huidige staat van dit burgerschap principe, en hij vormt een praktisch argument voor de vorming van een kader voor de relatie tussen burgerschap, mobiliteit en territorialiteit. Als aanbeveling in zijn artikel zegt hij dat verder onderzoek naar domicile citizenship de een aanvulling kan zijn op de discussie, en een verdere uitbreiding kan vormen voor een bredere context van de praktijk en uitvoering van burgerschap, de politiek van erbij horen en thuis, en de dialectiek over territorium en identiteitsvorming.

Bauder (2014) stipt verder ook even kort de principes van *jus sanguinis* en *jus soli* aan waarvan hij zegt dat deze principes van burgerschap vaker in wetenschappelijke literatuur voorkomen. In zijn discussion laat hij weten dat:

“The domicile principle offers the possibility to reconfigure formal territorial citizenship in a way that is just and equitable to migrants [...]. It would address many of the problems associated with formal political exclusion and marginalization that migrants often face – in particular those without status, with precarious status or with temporary status.” (p. 100).

Hierbij maakt hij onder andere een verwijzing naar het boek over Migratie van Samers en Collyer (2010) waar *jus sanguinis* en *jus soli* als principes van burgerschap met betrekking tot migratie verder en uitgebreid in behandeld worden. In Samers en Collyer (2010, p. 308) Wordt de discussie hoe burgerschap een rol speelt in het immigratiebeleid en de relatie tussen vormen van burgerschap en het erbij horen van een migrant. Samers en Collyer (2010, p. 308) geven verder aan dat de studie tussen de relatie van de vormen van burgerschap tot het erbij horen van migranten nog vrij jong is.

Buiten deze drie meest gebruikte principes van burgerschap zijn er ook nog andere vormen van burgerschap (Bauder, 2014). Hieronder vallen *jus nexi* (burgerschap op basis van

connecties tot de omgeving), jus matrimonii (burgerschap op basis van huwelijk), naturalisatie en investor citizenship. Deze vormen van burgerschap zijn meer gericht op het individu, maar ook lastiger te bepalen omdat deze principes veel subjectieve benaderingen en onderling overlap hebben. Toch is het interessant om ook naar deze vormen van burgerschap te kijken omdat er nieuwe manieren kunnen ontstaan om burgerschap, en zo ook nationaliteit aan een individu te koppelen.

2.2 Projectkader

In het projectkader wordt er een beter beeld gevormd van de maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie van het onderzoek die het onderwerp verder helpen af te bakenen (Verschuren & Doorewaard, 2010, p. 33-35). Deze relevanties zullen vervolgens verder helpen bij het vormen van een doel- en vraagstelling. In onderstaande tekst zal er worden aangegeven waar er een maatschappelijk probleem en wetenschappelijk kennistekort binnen het onderwerp is en vervolgens zal er aan de hand daarvan een doelstelling geformuleerd worden.

De maatschappelijke relevantie in deze thesis houdt in dat door de huidige vluchtelingencrisis waarbij aanhoudende conflicten in onder andere Syrië, Irak en Afghanistan steeds meer vluchtelingen veiligheid in andere landen en gebieden zoals Europa zoeken. Tijdens deze reis krijgen ze te maken met de 'grens'. Zonder visa komen ze er niet in, en dus worden deze mensen als illegaal gezien (Van Houtum & Boedeltje, 2009). De vluchtelingencrisis is niet alleen beperkt tot deze gebieden. De UN Refugee Agency (2020) volgt en brengt het aantal vluchtelingen wereldwijd in kaart. Ze geven aan dat op dit moment de hoogste aantallen van mensen die noodgedwongen hun land moeten verlaten en moeten vluchten naar een ander land geregistreerd worden. Wereldwijd zijn dit bijna 25,9 miljoen vluchtelingen die van huis gedwongen zijn (UNHCR, 2020). Hierbij geven ze ook aan dat er miljoenen staatlozen zijn aan wie een nationaliteit en toegang tot basisrechten zoals onderwijs, gezondheidszorg, werk en vrij verkeer is ontzegd.

Het wereldwijde visumbeleid hangt nauw samen met de vluchtelingencrisis. Door de toelatingsregels die alle landen wereldwijd hebben ingesteld, worden mensen vaak de toegang tot een land ontzegd omdat ze een visa nodig hebben. Hierdoor ontstaat illegale migratie. Dit is migratie die plaatsvindt buiten het wettelijk-institutionele kader dat door staten is vastgesteld (Baldwin-Edwards, 2008). Opmerkelijk is dat in Artikel 13 en Artikel 14 van de Universal Declaration of Human Rights staat dat:

“Everyone has the right to freedom of movement and residence within the borders of each state, and that everyone has the right to leave any country, including his own, and to return to his country (Article 13), as well as that everyone has the right to seek and enjoy in other countries asylum from persecution, providing that these prosecutions do not rise from genuinely non-political crimes or from acts contrary to the purposes of the United Nations (Article 14)” (Jansen, 2016, p. 88).

Veel landen die te maken hebben met vluchtelingen en de vluchtelingencrisis hebben deze Declaration of Human Rights ondertekend (OHCHR, 2020). De landen die deze declaratie getekend hebben zijn door het visumbeleid dat ze voeren eigenlijk in strijd met de rechten van de mens.

De wetenschappelijke relevantie hierbij is dat er tot nu toe nog niet veel studies zijn die de visum kwestie benaderen vanuit de menselijke dimensie in tegenstelling tot onderzoeken met betrekking tot economische, juridische en administratieve perspectieven (Özdemir & Ayata, 2017). Wel wordt er steeds meer aandacht aan deze dimensie besteed. In veel van de onderzoeken wordt gezegd dat het visumbeleid van landen en het creëren van grenzen ervoor zorgt dat er een onderscheid wordt gemaakt tussen mensen op basis van waar ze vandaan komen (Bigo & Guild, 2005); (Bürkner, 2014); (Salter, 2004); (Van Houtum, 2010); (Van Houtum & Boedeltje, 2009); (Van Houtum & Van Naerssen, 2002); (Yuval-Davis, 2013). Waarbij Salter (2006) specifiek aangeeft dat wetenschappers de kwestie van toelating en uitsluiting aan de grens niet alleen vanuit een migratie en vluchtelingenrechten perspectief moeten bekijken, maar vanuit een breder beeld van de wereldwijde mensenrechten. Jansen (2016) heeft wel vanuit laatstgenoemde perspectief onderzoek gedaan naar de Common Visa Policy binnen het Schengengebied, maar zoals eerder aangegeven, zijn het visumbeleid en het maken van onderscheid tussen mensen een mondiaal fenomeen waarbij meer onderzoek binnen dit onderwerp nodig is.

2.3 Doelstelling

Voor het onderzoek binnen het onderwerp van de visa wereldkaart wil ik verder onderzoek doen naar het morele aspect van het visumbeleid. De kern hiervan is hoe burgerschap principes zorgen voor een verdeling van groepen mensen op basis van nationaliteit. Dit bepaalt namelijk of iemand wel of niet makkelijk in aanmerking kan komen voor een visum.

Als uitgangspunt hiervoor zal secundaire wetenschappelijke literatuur met betrekking tot migratie, burgerschap en het politieke aspect van grenzen gebruikt worden. Hierdoor is het onderzoek meer filosofisch en politiek gericht. Er is gekozen voor een theoretisch gestuurd onderzoek waarbij theory-developing research als uitgangspunt wordt genomen (Verschuren & Doorewaard, 2010, p. 42). De reden hiervoor is omdat er wetenschappelijke aanvulling nodig is van de theorie binnen het onderzoeksgebied van het morele aspect van het visumbeleid.

Het doel van het onderzoeksproject is om de wetenschappelijke kennis met betrekking tot het onderwerp van het morele aspect van visa uit te breiden en tot nieuwe inzichten te komen door een overzicht te geven van de principes van burgerschap die de nationaliteit van een persoon bepalen.

2.4 Vraagstelling

Voor het bereiken van de geformuleerde doelstelling, is een goed aansluitende vraagstelling nodig (Vennix, 2016, p. 83). Deze vraagstelling zal een basis vormen voor de verdere discussie van het visumbeleid en de moraliteit ervan. Dit onderzoek zal kijken naar de verschillende vormen van burgerschap principes die worden gebruikt om iemand een nationaliteit te geven en waar deze toegepast worden. Verder zal gekeken worden wat de verhouding is van het gevoerde grensbeleid in toevluchtslanden tot mensenrechten, hoe de burgerschap principes in verhouding staan tot het grensbeleid, en of er eventueel andere oplossingen zijn die dit grensbeleid en daarmee ook het visumbeleid kunnen aanpassen. Bovenstaande vragen zullen helpen om door middel van voornamelijk theoretische verklarende kennis van een breder beeld naar de concrete kern van het onderzoek te kunnen komen.

De hoofdvraag van dit onderzoek is:

Welke gevolgen hebben de verschillende burgerschap principes op het verkrijgen van een visum voor vluchtelingen en migranten in toevluchtslanden?

De deelvragen die hierbij gesteld worden zijn: Hoe verhouden mensenrechten zicht tot het grensbeleid in toevluchtslanden? Hoe wordt burgerschap voor een individu bepaald? Welke andere manieren zijn er om tegen burgerschap aan te kijken?

Door het beantwoorden van deze deelvragen zal in deze thesis eerst een korte geschiedenis voor de context van mensenrechten, burgerschap en grenzen worden gegeven, vervolgens zal worden onderzocht welke verschillende vormen van grenzen vluchtelingen en migranten tegenkomen voordat ze in het land van bestemming aankomen en hoe dit in verhouding staat tot de rechten van de mens waarbij the iron border, the camp en the paper border centraal staan. De nadruk zal vervolgens komen te liggen op de paper border en daarmee visa, omdat deze soort grens de lastigste blijkt voor migranten en vluchtelingen om te overbruggen. Verder zal op basis van de verschillende burgerschap principes onderzocht worden hoe burgerschap tot stand komt en de nationaliteit van een individu bepaalt. Hierbij zal worden gekeken naar jus sanguinis (burgerschap op basis van afkomst) en jus soli (burgerschap op basis van geboortegrond). Dit zijn de twee nationale modellen van formeel burgerschap. Verder worden ook de aanvullende overige vormen van burgerschap onderzocht waaronder vallen: Jus Domiciliū (staatsburgerschap door verblijfsrecht), jus matrimonii (staatsburgerschap door huwelijk), jus nexi (staatsburgerschap op basis van connectie tot de staat), Naturalisatie (staatsburgerschap door aan het inburgeringsproces van een land te voldoen), en Investor citizenship, ook wel economisch burgerschap genoemd (staatsburgerschap op basis van het financieel investeren in een land). Tenslotte zal worden onderzocht hoe er anders tegen burgerschap aangekeken kan worden.

3. Theoretisch kader en Conceptueel model

Het theoretisch kader is gericht op theorieën die in het onderzoek gebruikt kunnen worden. Ze zullen helpen met het beantwoorden van de vraagstelling De bestaande theorieën en ideeën die verband houden met het onderwerp zullen verder uitgelegd worden.

Een belangrijk concept binnen het onderzoek is 'grens'. Zoals eerder genoemd, worden grenzen volgens Bürkner (2014) veelal gezien als territoriaal vaste, statische lijnen. Hij zegt dat we deze moeten beginnen te beschouwen als een reeks van praktijken die aangeven dat grenzen opgevat worden als bewegend, zo niet vloeiende concepten. Van Houtum (2010) stelt dat het de grens iets is dat in jezelf wordt gevonden. Het is een verlangen om ergens bij te horen en om een gewenste identiteit te bereiken aan de andere kant van de grens. Door het begrip grens beter te begrijpen, en vanuit andere invalshoeken te benaderen, kan het visumbeleid ook vanuit een andere invalshoek worden gezien omdat dit nauw samenhangt met de grenzen van een land.

Een ander concept dat belangrijk is binnen dit onderzoek, is dat van burgerschap. Onder burgerschap vallen verschillende principes die de nationaliteit van een individu bepalen. Op basis van nationaliteit worden grote groepen mensen in dezelfde categorie gestopt, zoals op basis van het land waar iemand geboren is. Samers en Collyer (2010) halen hierbij onder andere burgerschap principes aan zoals *jus sanguinis* en *jus soli*. Deze principes in relatie tot nationaliteit kunnen een goede basis vormen voor het onderzoek. Verder geeft Bauder (2014) het principe van *jus domicili* aan dat hij gebruikt voor de vorming van een kader voor de relatie tussen burgerschap, mobiliteit en territorialiteit.

Verder worden in dit stuk vluchtelingen en migranten voor het gemak samen genoemd, omdat als het neerkomt op het aanvragen van een visum, deze groepen mensen vaak tegen dezelfde problemen aanlopen. Vluchtelingen zijn personen die noodgedwongen vluchten voor geweld of vervolging in het thuisland. Migranten verlaten het thuisland over het algemeen vrijwillig voor bijvoorbeeld redenen die gerelateerd zijn aan familie of economische redenen. Maar deze redenen kunnen bijvoorbeeld ook overlappen wat iemand zowel een vluchteling en migrant zou maken. Wanneer het in de komende tekst specifiek om een van de twee groepen gaat, dan wordt deze groep apart van de andere genoemd.

Aan de hand van het theoretisch kader is een conceptueel model opgesteld waarbij er vanuit wordt gegaan dat er een indirect effect is van burgerschap op visumbeleid waarbij het grenzen een interveniërende variabele is (figuur 1). Wanneer de wijze waarop burgerschap wordt gezien verandert, heeft dit invloed op het grensbeleid van natiestaten waardoor er een verandering kan plaatsvinden binnen het visumbeleid van deze staten (Verschuren & Doorewaard, 2010, p. 272). Er wordt hierbij van uitgegaan dat de koppeling tussen deze drie begrippen is dat burgerschap het gevoel van eenheid en etniciteit binnen een staat versterkt. Dit zorgt voor een grensbeleid waardoor de grenzen van een staat op een bepaalde manier worden ingericht en bewaakt. Onderdeel van deze grenzen is het visumbeleid dat gebaseerd is op de

burgerschap principes die een natiestaat heeft en dus hoe wordt aangekeken tegen andere nationaliteiten.

Figuur 1. Conceptueel model. Bron: Auteur.

4. Methodologie

4.1 Onderzoeksstrategie en -materiaal

Als onderzoeksstrategie voor deze bachelorthesis is gekozen voor een kwalitatieve niet-empirische benadering waarbij nieuwe kennis toegevoegd zal worden aan de discussie over waarom er door middel van het gebruik van visa er onderscheid wordt gemaakt op een land als geheel, en niet op een individu. Welke onderzoeksstrategie het best toepasbaar is op de uitvoering van dit onderzoek, zal door een korte beschrijving van de vijf behandelde onderzoeksstrategieën (survey, experiment, case study, gefundeerde theoriebenadering, bureauonderzoek) uit Verschuren en Doorewaard (2010) duidelijk worden:

Het survey is een onderzoeksmethode waarbij een breed overzicht over een bepaald terrein verkregen wenst te worden. Deze methode is meer gericht op breedte en generaliseerbaarheid dan diepte en specificiteit. Het experiment dient ervoor om door een zelf opgezette proef een observatie te verrichten waarvan de uitkomsten een bestaande theorie kunnen aanpassen, aanvullen of een nieuwe kunnen vormen. De case study is een gedetailleerde waarneming op een locatie waarbij gebruik wordt gemaakt van zowel gesprekken als het bestuderen van allerlei documenten. Hierdoor ontstaat een diepgaand inzicht in de wijze waarop bepaalde processen zich in de praktijk voltrekken. De gefundeerde theoriebenadering is een onderzoeksstrategie waarbij verschillende zaken die in de werkelijkheid worden waargenomen, met theoretische uitgangspunten worden vergeleken. Het bureauonderzoek is een onderzoeksstrategie die niet-empirisch is en gebaseerd is op bestaande literatuur en ander bijeengebracht materiaal. Meningeën, theorieën en andere gegevens worden onderzocht om hiermee tot een uitkomst van het onderzoek te komen.

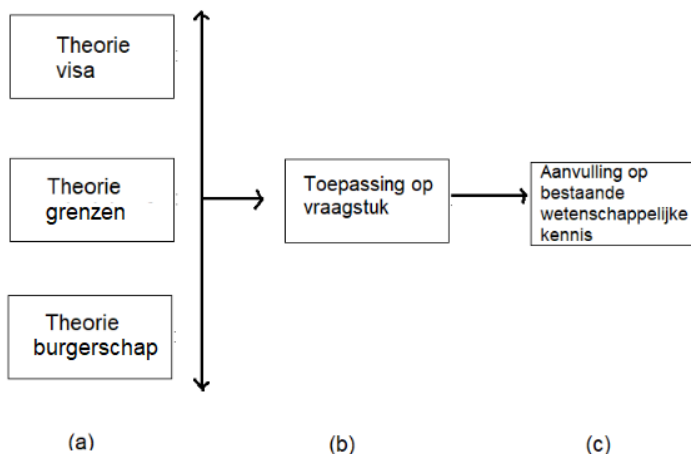
Voor het onderzoek in deze bachelorthesis is een bureauonderzoek het best toepasbaar voor het beantwoorden van de hoofdvraag, waarbinnen literatuuronderzoek als hoofdvariant als uitgangspunt wordt genomen. Hierbij worden voornamelijk kennisbronnen gebruikt in tegenstelling tot secundair onderzoek dat meer gericht is op door anderen geproduceerde databronnen. Wanneer gekeken wordt naar het doel van dit onderzoek, zullen secundaire kennisbronnen meer bruikbare gegevens opleveren dan databronnen. Omdat een onderzoek

een steeds veranderend proces is, kan in de loop van het onderzoek alsnog uitgeweken worden naar andere bronnen zoals databronnen.

Voor het onderzoeksmateriaal bij dit onderzoek zal voornamelijk bronnenonderzoek gedaan worden waarin wetenschappelijke artikelen en boeken centraal staan met betrekking tot migratie, burgerschap en het politieke aspect van grenzen. Verder zal er ook gebruik worden gemaakt van het internet om aanvullende informatie te vinden waarbij passende zoeksystemen zoals google scholar en het zoekstelsel van de Radboud Universiteitsbibliotheek gebruikt zullen worden, evenals recente krantenartikelen en websites van organisaties die gericht zijn op migratie en burgerschap.

4.2 Onderzoeksmodel

Aan de hand van het theoretisch kader en conceptueel model, en de bronnen op basis waarvan het onderzoek ontwikkeld zal worden, is tenslotte een onderzoeksmodel gemaakt. Door middel van een schematische weergave draagt bij aan het verkrijgen van inzicht van wat er in een onderzoek moet gebeuren, en geeft een overzicht hiervan (Verschuren & Doorewaard, 2010, p. 80).

Figuur 2. Onderzoeksmodel. Bron: Auteur.

Het onderzoeksmodel in figuur 2 geeft een bestudering en oriëntatie van de verschillende theorieën (theorie visa, theorie grenzen, theorie burgerschap) in de wetenschappelijke literatuur die centraal staan binnen het onderzoek (a). Deze zullen toegepast worden op de centrale hoofdvraag in het onderzoek (b). Dit zal resulteren in een aanvulling binnen het theoretisch raamwerk van kennis (c).

5. Mensenrechten

Om het begrip burgerschap en de context die volgt beter te begrijpen is een korte geschiedenis nodig. Volgens het artikel van Bloemraad, Korteweg en Yurdakul (2008) brengt burgerschap een spanning tussen insluiting en uitsluiting met zich mee. Burgerschap is in de westerse traditie ontstaan in Athene. Het gaat hierbij om een participatief model waarin politieke betrokkenheid werd gezien als de hoogste vorm van activiteit. Grieken dachten dat participatie in het publieke leven cruciaal was voor het volledig en goed ontwikkelen van de individuele menselijke persoonlijkheid (Heater, 2004, p. 3). Aan deze activiteit mocht alleen door mannen deelgenomen worden (Bloemraad et al., 2008). Deze vorm van burgerschap zorgde op deze manier voor een beperkte deelname waarbij vrouwen, slaven, mensen zonder bezittingen en nieuwkomers in Athene uitgesloten werden.

Een andere historische westerse traditie die hierop aansluit is ontstaan vanuit de behoefte van de Romeinen om verschillende volkeren op te nemen in hun rijk (Bloemraad et al., 2008). Burgerschap was een juridisch concept waarbij de burger het onderwerp is van een staat. Deze gebeurtenis heeft uiteindelijk geleid tot een centraal onderdeel van het hedendaagse burgerschap. Het onderwerpen van de verschillende volkeren aan de Romeinen door middel van contracten en instemming heeft tijdens de verlichting de weg vrijgemaakt voor liberalisme en individuele rechten (Bloemraad et al., 2008). De meer moderne vorm van de op een natiestaat gebaseerd burgerschap kan terug herleid worden naar de tijd van het feodalisme in Europa, en later de Franse revolutie en de vorming van natiestaten in de negentiende eeuw (Bauder, 2014); (Samers & Collyer, 2010, p. 312). Deze moderne vorm van burgerschap heeft uiteindelijk geleid tot elementen van controle zodat natiestaten meer zicht hadden op wie dezelfde nationaliteit had, en wie niet (Torpey, 2000).

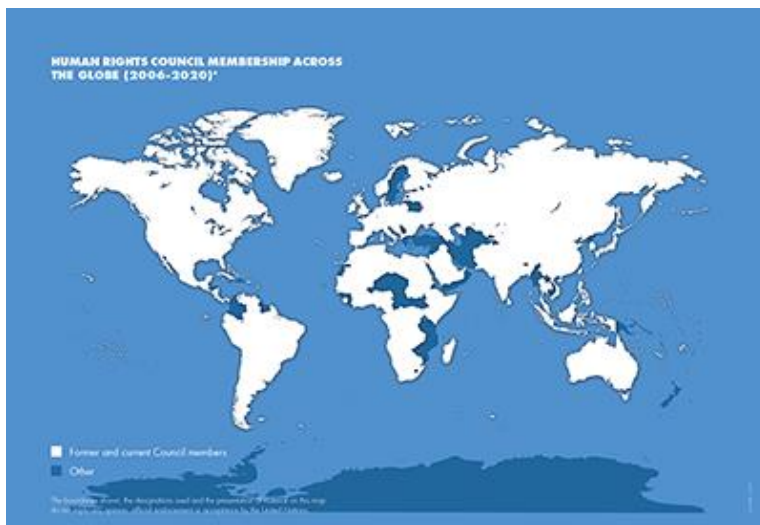
Uiteindelijk heeft de uitbreiding van de taal en van rechten in de twintigste eeuw idealen opgeleverd die geleid hebben tot de notie van hedendaagse mensenrechten. Een van de bekendste voorbeelden van een in werking gesteld document met betrekking tot mensenrechten is de in 1948 door de Verenigde Naties aangenomen Universal Declaration of Human Rights (UDHR). Het is de eerste, en een van de belangrijkste documenten met betrekking tot mensenrechten voor mensen over de hele wereld (Jansen, 2016). In dit document worden de fundamentele rechten van de mens beschreven die alle landen die lid zijn van de Verenigde Naties zullen streven na te leven. De laatste paragraaf van de opening van The Declaration of Human Rights geeft dit als volgt weer:

“Therefore THE GENERAL ASSEMBLY proclaims THIS UNIVERSAL DECLARATION OF HUMAN RIGHTS as a common standard of achievement for all peoples and all nations, to the end that every individual and every organ of society, keeping this Declaration constantly in mind, shall strive by teaching and education to promote respect for these rights and freedoms and by progressive measures, national and international, to secure their universal and effective

recognition and observance, both among the peoples of Member States themselves and among the peoples of territories under their jurisdiction.” (Universal Declaration of Human Rights, 1948)

In de Declaration of Human Rights staan een aantal artikelen opgenomen met betrekking tot het zich wereldwijd verplaatsen van mensen naar andere gebieden en de rechten die iemand heeft in een ander land dan het land waar deze persoon vandaan komt. Het gaat hierbij met name om Artikel 13. Artikel 13 geeft aan dat: “(1) Everyone has the right to freedom of movement and residence within the borders of each state. (2) Everyone has the right to leave any country, including his own, and to return to his country.” (Universal Declaration of Human Rights, 1948). Dit artikel geeft dus onder andere aan dat een persoon vrij is om te reizen en te verblijven binnen de grenzen van elke staat. Toch worden op dit moment nog steeds mensen toegang tot andere staten geweigerd zoals uit het voorbeeld in de inleiding blijkt. Dit voorbeeld is slechts een kleine greep uit vergelijkbare situaties die wereldwijd plaatsvinden.

Er moet echter wel rekening gehouden worden met gebieden die niet lid zijn van de Verenigde Naties en hierdoor niet (geheel) achter de Universal declaration of Human Rights staan. Op dit moment zijn dat volgens de site van de OHCHR (2020) de Cookeilanden in het zuidelijke deel van de Grote Oceaan, De Heilige Stoel (gevestigd in Vaticaanstad), en het op dit moment bezette gebied in Palestina. Toch zijn er meer gebieden dan de drie bovenstaande die niet lid van de Verenigde Naties zijn, dit komt omdat in de United Nations Membership requirements staat dat een land een soevereine staat moet zijn voordat het in aanmerking komt om lid te worden van de Verenigde Naties. Landen zoals Kosovo worden hierdoor niet erkend en komen ook niet in aanmerking (United Nations, n.d). In Figuur 3 is een afbeelding weergegeven van de site van de United Nations Human Rights Council waar de Human Rights Council members vandaan komen die de staten die lid zijn van de Verenigde Naties vertegenwoordigen.

Figuur 3. HRC Membership across the globe (2006 - 2020). Bron: <https://www.ohchr.org/EN/hrbodies/hrc/pages/membership.aspx>

6. Grenzen

Hoe de bovengenoemde mensenrechten zich verhouden tot grenzen in toevluchtslanden heeft te maken met het grensbeleid dat gevoerd wordt. Het grensbeleid zorgt namelijk voor een vorm van discriminatie tegenover bepaalde nationaliteiten. Hoe dit tot stand komt zal in dit hoofdstuk verder besproken worden. Volgens Samers en Collyer (2010, p. 311) wordt migratie door veel studies over migratie en legale status gezien als een 'waiting room' waar migranten 'hun tijd uitzitten' om uiteindelijk legaal burgerschap ergens te kunnen krijgen. Voor migranten en vluchtelingen is dit wachten met een onzekere toekomst. Zelfs wanneer deze mensen de grens van het land zijn overgestoken dat hun eindbestemming is, bestaat de kans dat ze alsnog teruggestuurd kunnen worden. Het is aannemelijk dat migranten en vluchtelingen hierdoor mentaal ook zwaar belast zijn. Vooral vluchtelingen hebben in veel gevallen te voet, in de laadruimte van een bus of vrachtwagen met vaak onvoldoende zuurstof voor een hele reis, en met veel te drukke kleine bootjes over water een lange tocht gemaakt waarbij ze tijdens deze tocht vaak buiten hebben moeten slapen. Niet alleen dit, maar ook het feit dat deze mensen vaak alle bezittingen en zelfs vrienden en familie hebben moeten achterlaten of verloren hebben kan een grote impact hebben op de mentale gezondheid van de vluchtelingen en migranten. Als het lukt om de reis naar een nieuwe bestemming te overleven, komen ze in veel gevallen terecht in een asielzoekerscentrum in een land dat ze niet kennen en waar ze de taal niet spreken. Volgens een onderzoek van Vijayakumar (2016) is er veel bewijs dat vluchtelingen die ergens asiel zoeken blootgesteld worden aan veel stress en traumatische situaties. Deze ervaringen kunnen soms leiden tot mentale problemen die verwant zijn aan zelfbeschadiging, en zelfs tot zelfmoord.

Migranten en vluchtelingen zoeken over het algemeen toevlucht in gebieden die deel uitmaken van de westerse wereld zoals Europa en de VS. Dit in de hoop voor hulp van deze landen en om de kans op een meer stabiele toekomst op te kunnen bouwen. Maar zelfs wanneer migranten en vluchtelingen aankloppen voor hulp, krijgen ze vaak te maken met schending van de mensenrechten (Van Houtum & Bueno Lacy, 2020a). Opmerkelijk is dat in 2012 de Europese Unie de Nobelprijs voor de vrede heeft ontvangen omdat volgens de commissie van het Nobelcomité het besluit is gebaseerd op de stabiliserende rol van de Europese Unie en door Europa na de Tweede Wereldoorlog te veranderen van een continent van oorlog, naar een van vrede (European Union, 2019). Hierbij is de belangrijkste prestatie van de Europese Unie een succesvolle inzet voor onder andere vrede, vrijheid, gelijkheid, waardigheid en mensenrechten in Europa (Van Houtum & Bueno Lacy, 2020a). Van Houtum en Bueno Lacy (2020a) betogen dan ook in hun artikel dat de EU zichzelf vervreemd van haar zelfverklaarde rechtsstatelijke waarden door de effecten die de "current closed, discriminatory border regime" heeft. (Van Houtum & Bueno Lacy, 2020a, p. 4). Ze stellen dat de EU hierdoor in de loop van de tijd een regime heeft ontwikkeld waarbij de mobiliteit van migranten wordt gediscrimineert, bedreigt en becriminaliseert.

Niet alleen in Europa, maar ook in andere delen van de wereld vindt zelfmoord onder migranten plaats. In een onderzoek naar Bhutanese vluchtelingen in de Verenigde Staten, werd aangegeven dat Bhutanese vluchtelingen met een snelheid van 24,4 op 100.000, bijna twee keer zo hoog is als die van de algemene Amerikaanse bevolking, sterven door zelfmoord (Meyerhoff et al., 2018). Verder worden vluchtelingen en migranten ook geconfronteerd met veel pre- en post migratie problemen die bekende risicofactoren voor andere mentale stoornissen zijn (Van Bergen, Montesinos & Schouler-Ocak, 2015, p. 5). Hieronder vallen depressie, angststoornissen, verdriet en posttraumatische stress-stoornis. Zelfs wanneer migranten en vluchtelingen gevestigd zijn in hun bestemmingsland, is het vaak alsnog lastig om hulp te zoeken voor deze mentale problemen. Voor vluchtelingen en migranten is het lastig om zich te kunnen registreren bij verscheidene gezondheidscentra door de barrières die taal en communicatie opleveren. Dit is zelfs het geval in gebieden die een van de meest gesproken wereldtalen, het Engels, als officiële taal hebben zoals de UK (Van Bergen, Montesinos & Schouler-Ocak, 2015, p. 5).

Om een beter beeld te krijgen van de hindernissen waar vluchtelingen en migranten mee te maken krijgen, en welke een grote impact op het dagelijks leven en de geestelijke gesteldheid van deze mensen hebben, zal er kort worden ingegaan op de drie soorten grenzen zoals omschreven in Van Houtum (2010) die zich voordoen wanneer een vluchteling toevlucht zoekt in een gebied zoals Europa. Deze categorieën geven een dieper inzicht in de grenssamenstelling die is gecreëerd om migranten en vluchtelingen buiten de grens te houden. Het gaat hierbij om het beveiligen van landsgrenzen zodat deze moeilijk over te steken zijn, om het creëren van opvangkampen waar migranten en vluchtelingen moeten wachten op goedkeuring voor een visum, en om het indelen van migranten en vluchtelingen op basis van waar ze vandaan komen of geboren zijn (Van Houtum, 2010); (Van Houtum & Bueno Lacy, 2020a). Deze categorieën worden in deze artikelen ook wel de 'iron border', 'the camp', en de 'paper border' genoemd. In deze artikelen wordt er met name gericht op de situatie in en rondom de Europese Unie en het Schengengebied, maar ook voor migranten en vluchtelingen naar andere gebieden zullen deze drie categorieën toepasbaar zijn omdat vluchtelingen en migranten overal ter wereld in meer of mindere mate te maken krijgen met dezelfde obstakels

De soort grens van de drie bovenstaande die het meest voor zichzelf spreekt is de iron border, ook wel omschreven als 'territorial border' (Van Houtum & Bueno Lacy, 2020a). Deze grenzen zijn de letterlijke landsgrenzen die worden afgesloten en bewaakt om het migranten en vooral vluchtelingen moeilijker te maken om een land binnen te komen. Een duidelijk voorbeeld hiervan is de muur die president Trump aan het bouwen is op de grens tussen Mexico en de VS. Met gevaar voor eigen leven door vaak illegale transportatie proberen migranten en vluchtelingen de grens over te steken. Een belangrijk onderdeel van de beveiliging van de Europese Unie is via de European Agency for the Management of Operational Cooperation at External Borders of the Member States of the European Union (FRONTEX) (Van Houtum,

2010). Het doel van deze organisatie is om te streven naar een algehele verbetering van de gemeenschappelijke doeltreffendheid en efficiënte regelgeving van de controle aan de buitengrens van de Europese Unie. De organisatie zet boten, helikopters en vliegtuigen in om te voorkomen dat migranten op boten de wateren van het grondgebied van de Europese Unie binnenkomen. De grens van de EU wordt hiermee nog verder opgerekt naar buiten toe (Carrera, 2007).

Sinds de toename van vluchtelingen richting de Europese Unie, heeft er ook een drastische toename plaatsgevonden in de militaire beveiliging van de externe grenzen van de Europese Unie (Van Houtum & Pijpers, 2007). De manier waarop de EU zichzelf probeert te beschermen heeft dan ook iets weg van een gated community waarbij nauwgezet wordt gevolgd wie de grens van de EU passeert om zo de inwoners van de EU te beschermen. Van Houtum en Pijpers (2007, p. 298) geven verder aan dat:

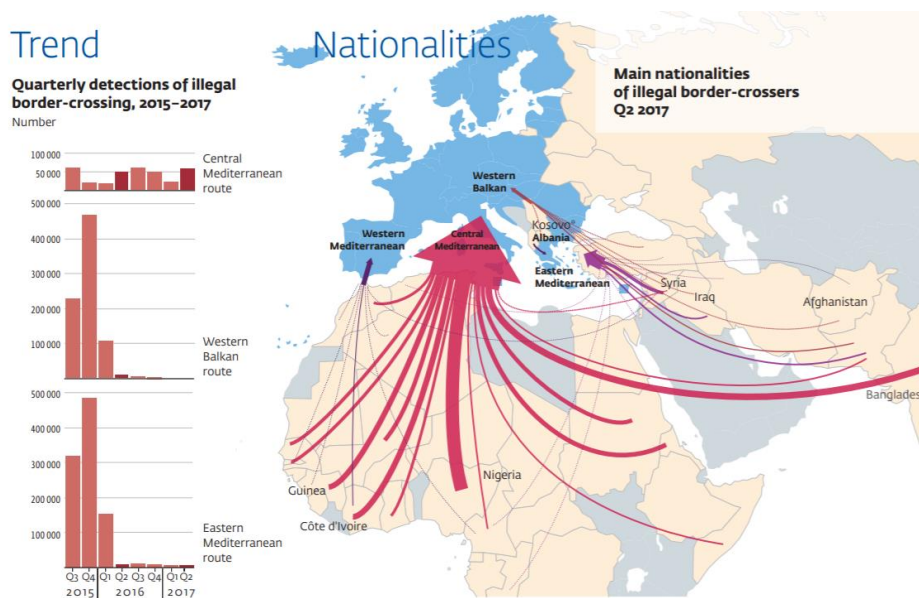
“The member states’ protectionism is apparently willing to go as far as making the external border literally a ‘deadline’ by criminalising the lives of those who are trying to find work or shelter in the European Union. Hideously, their deaths are implicitly seen as the ‘collateral damage’ of a combat against illegal migration.”

Een ander punt dat wordt gemaakt over ‘the iron border’ is dat deze grenzen grotendeels kunnen worden opgevat als een manier om macht uit te oefenen waarbij veiligheid binnen de Europese Unie wordt gebruikt door de overheden als manier om de Europese inwoners ervan te overtuigen dat de manier waarop de EU de vluchtelingencrisis aanpakt gegrond is door “being tough on unwanted outsiders” (Van Houtum & Bueno Lacy, 2020a, p.12). Doordat dit de manier is waarop vluchtelingen en migranten in de media worden afgebeeld, ontstaat er een onderscheid tussen wie welkom is, en wie niet (Van Houtum & Boedeltje (2009). Ook wordt in dit artikel aangehaald dat het onderscheid tussen inwoners van de EU en vluchtelingen dat gemaakt wordt over het algemeen te maken heeft met het belang van de Europese Unie zelf. Van Houtum en Boedeltje (2009, p. 227) zeggen hierover:

“The difference between the good tourists and the evil illegal migrants on the southern shores of the EU is seen as normal and immanent. Tourists are short-stay travellers, who come to enjoy the Mediterranean and the Atlantic. By contrast, illegal migrants are seen as barbarians who are suspicious and not of interest, who allegedly come in large numbers and threaten public order and security. In the media coverage of migration there is a citing of floods, streams, masses, and even tsunamis against which embankments have to be erected in order to prevent flooding.”

De media speelt een grote rol bij het verspreiden van de visie van de Europese Unie naar de inwoners van dit gebied. Er wordt een beeld geschept waarbij vluchtelingen en migranten als ongewenste vreemden worden neergezet. De woorden die hierboven gebruikt worden om migratie te benoemen kunnen dan ook onder de inwoners van de EU een gevoel van *xenophobia* veroorzaken (Van Houtum & Bueno Lacy, 2020a). Xenophobia, ook wel

xenofobie in het Nederlands, kan omschreven worden als een vijandige houding tegen niet-autochtonen in een bepaalde populatie (Boehnke, 2001). Het is een fenomeen dat voortkomt uit het bestaan van normatieve en essentialistische symbolische systemen die processen van uitsluiting en integratie legitimeren. Dit gedrag dat 'vreemdelingenhaat' veroorzaakt is gebaseerd op etnische, culturele, religieuze, nationale en racistische vooroordelen. De Asia-Pacific NGO Meeting for the World Conference Against Racism, Racial Discrimination, xenophobia and Related intolerance (2001) definieert dit als volgt: "attitudes, prejudices and behaviour that reject, exclude and often vilify persons, based on the perception that they are outsiders or foreigners to the community, society or national identity." Door het aanwakkeren van xenofobie binnen de Europese Unie wordt er onder de inwoners op voorhand een stereotype neergezet tegenover migranten en vluchtelingen zonder dat ze verder ook maar iets afweten van wat er zich daadwerkelijk achter de grenzen van de EU afspeelt. Niet alleen door woorden die gebruikt worden in de media, maar ook visueel kunnen migranten en vluchtelingen in negatieve zin worden afgebeeld en het gevoel van xenofobie versterken. Een voorbeeld hiervan is de in figuur 4 weergegeven Frontex map of 2017, samengesteld door de eerder genoemde grenswacht (FRONTEX) van de Europese Unie. Deze kaart geeft een vertekend beeld van de migranten die zonder papieren naar Europa komen door het dramatiseren van de visuele gegevens zoals de pijlen, het raster en het effect van het kader waarmee de kaart is weergegeven (Van Houtum en Bueno Lacy, 2020b).

Figuur 4. The frontex map of 2017. Bron: Frontex: <https://tinyurl.com/yy3qelf9>

Wanneer het een vluchteling of migrant lukt om de grens naar het bestemmingsland over te steken, wacht vaak een nieuw obstakel: the camp. Vluchtelingenkampen worden opgezet om vluchtelingen en migranten bij elkaar te houden, en als tijdelijke verblijfplaats in afwachting van

een oordeel. Dit oordeel is voor veel van de mensen in deze kampen heel onzeker, omdat de kans bestaat dat ze kunnen worden teruggestuurd of moeten doorreizen naar een ander land. De tijd die het kost voordat een visumaanvraag gedaan kan worden en om eindelijk het aanvraagproces te starten kan heel lang zijn. Wanneer de uitkomst van een aanvraag negatief is, moet de vluchteling alsnog het land verlaten waar deze persoon oorspronkelijk toevlucht heeft gezocht. Volgens Van Houtum (2010) heeft dit geleid tot een toenemend aantal asiel- en deportatie centra die zijn ingericht voor een semi-permanente noodtoestand. Van Houtum (2010, p. 971) zegt hier verder over dat:

“For people without papers the constant monitoring and spatial control of their whereabouts have become a practice of daily life. For the EU, then, the installation of camps is a form of concentration and containment, of ‘stocking’ the people without papers in order to facilitate and manage more efficiently the daily biopolitical control of their whereabouts.”

Het creëren van kampen kan worden geïnterpreteerd als gastvrijheid vanuit het gastland, maar aan de andere kant vormt het ook vijandigheid tegenover de migranten en vluchtelingen omdat ze gezien worden als ongewenst, en er in deze kampen gewacht moet worden op een onzeker toekomst. Deze aanpak heeft volgens Lemberg-Pedersen (2018) te maken met het dubbelzijdige karakter van humanitair bestuur. Hij geeft in zijn onderzoek aan dat er een paradox ontstaat van bescherming tussen de dubbele ambities van zorg en controle. Dit wordt veroorzaakt doordat het toezicht houden op ontheemde bevolkingsgroepen betreft, terwijl het doel is om territoriaal begrensde administratieve entiteiten te beschermen.

Tot slot is er de ‘largely invisible’ paper border. Al laat de naam het niet blijken, volgens Van Houtum en Bueno Lacy (2020a) is de paper border waarschijnlijk een van de lastigste obstakels voor migranten en vluchtelingen om langs te komen. Deze grens wordt door Van Houtum en Bueno Lacy (2020a) ook wel omschreven als de pre-border, omdat deze grens zich al voordoet voordat een vluchteling of migrant ook maar een stap richting de grens van het land die het binnen wil komen heeft gedaan. De paper border heeft namelijk te maken met het paspoort dat iemand bezit, en aan de hand daarvan wel of niet een visum moet en kan aanvragen om een ander land binnen te kunnen komen. Van Houtum en Bueno Lacy (2020a, p. 9) omschrijven dit als: “This paper border is thus dividing Europeans from non-Europeans on the basis of arbitrary geographical discrimination even before the actual fences, border guards and detention camps are able to exert their own b/ordering effects. This, what could be termed, pre-border has outsourced the EU’s border control to government offices far away from the EU’s actual border.”

Paspoorten en zelfs visa bestaan in een of andere vorm sinds de middeleeuwen en nauw verbonden met de huidige moderne natiestaten. (Neumayer, 2006). Over tijd hebben natiestaten zich het zeggenschap toegeëigend om zelf te kunnen bepalen wie ze wel, en wie niet het land binnen laten komen (Torpey, 2000). Het maken van dit onderscheid tussen mensen resulteert dan al snel in lijsten met wie wel en niet welkom is. Zo wordt bijvoorbeeld in

de Europese Unie onderscheid gemaakt tussen mensen die lid zijn van de EU, de mensen die uit landen komen die een goede relatie hebben met de EU, mensen die een visa kunnen aanvragen en daarmee de EU binnen kunnen komen, en de mensen die buitengesloten worden (Bigo en Guild, 2005). De eerste en tweede groep kunnen vrij reizen tussen de lidstaten van de Europese Unie en hebben gelijke rechten. De derde groep staat op de een positieve lijst, en de laatste groep op een negatieve lijst. De mensen die op de negatieve lijst staan, worden op voorhand al toegang geweigerd op basis van hun paspoort. Hierdoor lijkt het alsof het opleggen van visa minder te maken heeft met de veiligheid en migratie dan over de sociale constructie van de min of meer gedeelde angsten over de mensen die toegang wordt geweigerd en ook de manier waarop Europeanen voor zichzelf een gemeenschappelijke identiteit willen vormen (Bigo en Guild, 2005). Niet-Europeanen die een visum moeten aanvragen worden op deze manier als onwelkom en zelfs als 'political enemies' gezien en door het op deze manier handelen van de Europese unie wordt er oneerlijk en onrechtvaardig gediscrimineerd op basis van land van herkomst, economische waarde, en op basis van papieren (Van Houtum & Boedeltje, 2009). Volgens Van Houtum en Bueno Lacy (2020a) zijn deze lijsten gebaseerd op het principe van nativistische discriminatie met als gevolg dat hierdoor legale migratie naar de Europese Unie voor het overgrote deel van de wereld bijna helemaal afgesloten zijn (Van Houtum, 2010); (Van Houtum & Bueno Lacy, 2020a).

Zelfs als het lukt om uiteindelijk een visum te krijgen voor een land, is het proces om dit visum aan te vragen vaak niet makkelijk geweest. Niet alleen kost het vaak veel geld om een visum te kunnen aanvragen, er moet ook een groot aantal vereiste documenten ingediend worden als onderdeel van het aanvraagproces. Zoals al eerder vermeld, hebben vluchtelingen vaak veel bezittingen moeten achterlaten en hebben ze in de meeste gevallen weinig tot geen geld. Ook spreken ze vaak alleen de taal van het land waarin ze opgegroeid zijn en analfabetisme zal in veel gevallen ook voorkomen. Dit is voor deze groep mensen dan nog een bijkomend probleem als ze een visum willen aanvragen. Wanneer het visum verkregen is, is het visum vaak voor een beperkte periode geldig. Voor een langer verblijf van meerdere jaren of een permanent verblijf, zijn de voorwaarden om een dergelijke goedkeuring te krijgen nog specifiek. In het geval voor een permanente verblijfsvergunning wordt er in veel landen van iemand verwacht dat deze persoon al een bepaald aantal jaar in dat land heeft gewoond, officieel geregistreerd is in dat land, zichzelf van een voldoende inkomen kan voorzien en een inburgeringstest heeft gehaald. Deze voorwaarden kunnen per land verschillen, maar over het algemeen is het moeilijk om in landen zoals de lidstaten van de Europese Unie een permanent EU-burger te worden (Kochenov, 2009). Voor migranten en vluchtelingen is het door bovenstaande redenen heel lastig om via de legale weg toegang tot een gebied zoals de Europese Unie te verkrijgen. Het wachten op een visa duurt namelijk lang, en de situatie van deze mensen is urgent.

Waar de paper border op neerkomt, is dat deze onderscheid maakt tussen mensen die welkom zijn, en mensen die dat niet zijn. Dit onderscheid wordt gebaseerd op basis van het paspoort dat iemand bezit. Van Houtum (2010) geeft aan dat dit neerkomt op nativistische geopolitiek waarbij een mens bij de geboorte niet alleen wordt gezien als individu, maar als een politiek deel dat is onderworpen aan de staatsinrichting. Dit betekent dat de politieke orde in een land ook gelijk bepaald wie iemand is. Het gebruik van paspoorten om te bepalen of iemand wel of niet een land binnen mag komen, kan gezien worden als een vorm van discriminatie op basis van wat er in iemands paspoort staat. Dat iemand uit een bepaald land komt, wil nog niets zeggen over de persoon zelf die het paspoort in bezit heeft. Salter (2004) zegt hierover dat paspoorten alleen zouden mogen betekenen dat de persoon identiek is aan andere documenten en bepaalde fysieke karakteristieken die in het paspoort terug te vinden zijn zoals lengte of leeftijd. Een paspoort zegt namelijk verder niets over bijvoorbeeld de geschiedenis, opvattingen, levenswijze of voorkeuren van het individu. Toch worden op basis van een paspoort grote groepen mensen in hetzelfde hokje gestopt. Op basis van de nationaliteit die op iemands paspoort te vinden is wordt op voorhand al toegang tot een land geweigerd. Dat er een visum aangevraagd moet worden duidt op een vermoeden tegenover een land en nationaliteit als geheel (Bigo and Guild 2005: p. 236).

De nationaliteit die in iemands paspoort te vinden is, is de cruciale schakel tussen wat voor veel migranten en vluchtelingen hun toekomst kan vormen of breken. Welke nationaliteit er uiteindelijk op een paspoort komt te staan, is in de meeste gevallen echter niet zelf uit te kiezen. De nationaliteit van een individu wordt vanaf de geboorte bepaald. Hoe dit bepaald wordt is echter niet overal ter wereld gelijk. Er wordt als het aankomt op de aanvraag van een visum niet alleen onderscheid gemaakt op de nationaliteit van iemand, maar onderliggend heeft de manier waarop iemand een nationaliteit verkregen heeft ook invloed op de uiteindelijke uitkomst en hoe iemand behandeld wordt. Hierdoor is de verhouding tussen mensenrechten en het grensbeleid van toevluchtslanden in strijd met elkaar. Hoe een grens bewaakt wordt heeft te maken met burgerschap principes. Dit komt omdat burgerschap principes sterk natiestaat gericht zijn. Het tot stand komen van een nationaliteit door burgerschap principes en de gevolgen die deze burgerschap principes hebben voor het grensbeleid zullen in de volgende hoofdstukken verder besproken worden.

7. Burgerschap

“The implication is that the paper border of the EU remotely and invisibly cage people in the inequitable lottery of birth.” (Van Houtum & Bueno Lacy, 2020a, p. 9)

The lottery of birth, zoals gebruikt in bovenstaand citaat, beschrijft een filosofisch argument dat stelt dat, omdat niemand kan kiezen voor de omstandigheden waarin iemand geboren wordt, er ook niemand verantwoordelijk voor gehouden kan worden. Hierbij kan gedacht worden aan

materiële kenmerken zoals geboren worden in een arme of rijke familie, fysieke kenmerken zoals de huidskleur waarmee iemand geboren wordt, en ook aan de manier waarop iemand burgerschap verkrijgt. Iemand die deze theorie gebruikt en verder heeft uitgewerkt is de Amerikaanse filosoof John Rawls. In zijn boek *A Theory of Justice* houdt hij zich bezig met de vraag naar rechtvaardigheid (Rawls, 1999). De theorie van Rawls wordt verder vaak gelinkt aan Kant's *Theory of justice*, door de invloeden die de Kantiaanse ethiek in de filosofie heeft gehad. Het basisprincipe achter the theory of justice van Rawls is dat rechtvaardigheid draait om de aanpassing van twee fundamentele rechtvaardigheidsbeginselen: vrijheid en gelijkheid. Deze rechtvaardigheidsbeginselen zouden op hun beurt een rechtvaardige en moreel aanvaardbare samenleving garanderen (Follesdal & Pogge, 2005, p.89).

Zoals al eerder genoemd is, is de nationaliteit die op iemands paspoort terug te vinden is, niet zelf uit te kiezen. De nationaliteit die iemand heeft, heeft te maken met het burgerschap dat iemand heeft. Deze twee definities worden over het algemeen door elkaar gebruikt en betekenen ook ongeveer hetzelfde. Ze hebben beide betrekking op de nationale staat, maar vallen elk onder een ander wettelijk kader. Sassen (2006, p. 281) zegt hierover:

“Today citizenship and nationality both refer to the national state. While essentially the same concept, each term reflects a different legal framework. Both identify the legal status of an individual in terms of state membership. But citizenship is largely confined to the national dimension, while nationality refers to the international legal dimension in the context of an interstate system”

De transformatie van burgerschap tot nationaliteit dat nauw verbonden is met burgerschap heeft door de geschiedenis heen plaatsgevonden (Sassen 2006, p 281). Dit komt doordat institutionele ordes op nationaal niveau begonnen op te schakelen. Voorbeelden hiervan zijn oorlogsvoering, industriële ontwikkeling, culturele instellingen en scholen. Deze waren allemaal de kern van de vorming en versterking van de nationale staat als belangrijkste politieke gemeenschap (Sassen 2006, p 282). Toch zijn er tussen staten onderlinge verschillen als het aankomt op de wetten die bepalen wie een burger is, en wat het inhoudt om een burger te zijn. Sassen (2006, p. 281) zegt hierover dat het internationaal recht bepaald heeft dat elke staat mag bepalen wie als burger van van de desbetreffende staat wordt beschouwd.

Waar het op neerkomt is dat de term nationaliteit vaak meerdere definities heeft. juridisch gezien betekent nationaliteit het bezit van het staatsburgerschap van een land. Politiek gezien heeft het meer te maken met de herkomst of afstamming van een persoon. In het laatste geval staat nationaliteit los van de definitie staatsburgerschap (Weil, 2011). Een voorbeeld van het verschil tussen nationaliteit en staatsburgerschap is te vinden in België. België bestaat uit Vlaanderen en Wallonië. Tussen deze twee gebieden is er een onderscheid te maken op etnische afkomst: de Vlamingen en de Walen. De Vlamingen voelen zich tot een andere nationaliteit behoren dan de Walen en omgekeerd. Dit heeft te maken met de geschiedenis van het land. Maar al deze mensen zijn onderdeel van de Belgische staat, en dus staatsburger van

België. Het is belangrijk om te weten dat nationaliteit als een ander woord voor burgerschap wordt gebruikt, maar niet synoniem zijn (Sassen 2006, p. 281). Omdat op een paspoort en identiteitskaart het burgerschap dat iemand bezit wordt aangegeven met nationaliteit, zullen burgerschap en nationaliteit bij het verdere gebruik in dit stuk dezelfde betekenis worden toegekend.

Er zijn verschillende manieren waarop burgerschap wordt verkregen. De twee nationale modellen van formeel burgerschap zijn *jus sanguinis* (burgerschap op basis van etnische afkomst van de ouders, ook wel *law of blood*), en *jus soli* (staatsburgerschap door geboorte in een gebied, ook wel *law of soil*) (Samers & Collyer, 2010, p. 313). Hiernaast bestaan ook nog andere overige vormen van burgerschap. Dit zijn *Jus Domicilii* (staatsburgerschap door verblijfsrecht), *jus matrimonii* (staatsburgerschap door huwelijk), *jus nexi* (staatsburgerschap op basis van connectie tot de staat), Naturalisatie (staatsburgerschap door aan het inburgeringsproces van een land te voldoen), en *Investor citizenship*, ook wel economisch burgerschap genoemd (staatsburgerschap op basis van het financieel investeren in een land). Binnen de literatuur van migratiestudies is er een debat gaande over burgerschap en verbondenheid (Samers & Collyer, 2010, p. 309). Het gaat hierbij over de formele nationaal georiënteerde vormen van burgerschap (*jus sanguinis* en *jus soli*) aan de ene kant en de postnationale vormen van burgerschap aan de andere kant (Sassen, 2006). Deze postnationale vormen van burgerschap kwamen rond de jaren negentig op, en hadden zowel betrekking op de juridische status als op de rechten van een persoon (Samers & Collyer, 2010, p. 325). Daarom worden deze vormen van burgerschap vaak postnationaal, transnationaal of multicultureel burgerschap genoemd (Kostakopoulou, 2003, p. 86). Bij deze laatstgenoemde vormen van burgerschap zijn de verschillen en overeenkomsten soms moeilijker van elkaar te onderscheiden (Lister & Pia, 2008, p. 8); (Samers & Collyer, 2010, p. 325). Hieronder zullen de verschillende principes van burgerschap verder uitgelegd worden.

7.1 Jus sanguinis

Jus sanguinis is de Latijnse benaming voor 'wet van het bloed'. Dit betekent dat als er een kind geboren wordt waarvan de ouder(s) staatsburger zijn van een land dat *jus sanguinis* toepast, het kind ook automatisch staatsburger van dat land kan worden. Het maakt in dit geval verder niet uit of het kind in het land zelf geboren is, of in een ander land. Een bekend voorbeeld van een land dat *jus sanguinis* toepast is Duitsland. Volgens Samers en Collyer (2010, p. 314) is het Duitse bloedrecht gebaseerd op het idee van een etnische gemeenschap. Hierbij gaat het om een gevoel van 'Duitsheid' waarbij burgerschap gering wordt verleend aan personen die een etnisch gezien Duitse achtergrond op basis van ouderlijk erfgoed kunnen aantonen. Het Duitse staatsburgerschap werd tot de jaren negentig gedomineerd door het bloedrecht, dit maakte naturalisatie (het verlenen van de nationaliteit van het land aan een niet-staatsburger van dat land) van niet-etnische Duitsers zoals migranten die staatsburgerschap van Duitsland wilden

verkrijgen moeilijk (Ersanilli & Koopmans, 2010). Omgekeerd is jus sanguinis een geschikte manier om verbonden te blijven met het land van herkomst wanneer er geëmigreerd wordt. Dit was bijvoorbeeld het geval in West-Duitsland na de Tweede Wereldoorlog waarbij afstammelingen van Duitse staatsburgers die in Oost-Europa terecht waren gekomen hierdoor burgerschap van Duitsland behielden (Bauder, 2014).

In de jaren negentig werd na de Vreemdelingenwet van 1990 opgeroepen om het staatsburgerschap in Duitsland te liberaliseren, en op 1 januari 2000 is de Duitse wet inzake nationaliteit in Duitsland in gebruik genomen (Samers & Collyer, 2010, p. 222). Hierdoor werd het aantal verblijfsjaar voor de naturalisatie eisen verlaagd van 15 naar 8 jaar. De kosten voor deze naturalisatie gingen echter omhoog van 51 euro naar 255 euro. Ook mag een persoon dat in aanmerking wil komen voor naturalisatie om staatsburger van Duitsland te worden niet langer dan 3 maanden een gevangenisstraf hebben uitgezeten, waar dit voor 2000 nog om 6 maanden ging (Green, 2012); (Samers & Collyer, 2010, p. 222). Verder moet iemand die staatsburger van Duitsland wil worden het geloof in het Duitse politieke systeem uitspreken en een test afleggen waarmee de kennis van de Duitse taal wordt bekeken. Ook zijn er sinds 2000 elementen van andere burgerschap principes opgenomen in de Duitse wet. Zo kunnen bijvoorbeeld kinderen van ouders die als immigrant zich in Duitsland hebben gevestigd de Duitse nationaliteit vanaf de geboorte dragen mits een van de ouders ten minste 8 jaar in Duitsland woont of een onbeperkte verblijfsvergunning heeft (Samers & Collyer, 2010, p. 222). Wanneer de ouders uit een land komen dat ook jus sanguinis gebruikt als principe van burgerschap, dan moet het kind van deze ouders wanneer het in Duitsland is geboren tussen 18 en 23-jarige leeftijd in Duitsland kiezen tussen een van de twee nationaliteiten (Samers & Collyer, 2010, p. 222); (Ludvig, 2004). Landen die oorspronkelijk een burgerschaps principe hebben kunnen zoals in het geval van Duitsland in de loop der tijd elementen van andere burgerschap principes opnemen waardoor er in meer of mindere mate een mengvorm ontstaat.

In tegenstelling tot Duitsland, is er in Oostenrijk minder sprake van een mengvorm ondanks dat dit land in vergelijking met Duitsland veel dezelfde gebeurtenissen en omstandigheden heeft meegemaakt en jus sanguinis als burgerschap principe heeft. Volgens het onderzoek van Ludvig (2004) heeft dit in Oostenrijk te maken met de rol die extreem rechtse partijen hebben gespeeld in de manier waarop het bestuur van de staat is ingericht, en omdat de politieke elite als gevolg hiervan geweigerd heeft om zich te richten op het naturalisatieproces voor buitenlandse migranten en hun kinderen. Het gevolg is hiervan is dat deze wetgeving in Oostenrijk heeft geresulteerd in jus sanguinis rechten die kunnen worden overgedragen over generaties naar mensen die al lange tijd in het buitenland wonen zonder verder nog connecties te hebben met Oostenrijk. Aan de andere kant zijn er door het jus sanguinis principe niet-staatsburgers die generaties lang geen staatsburger kunnen worden

ondanks het aanhoudend verblijven in Oostenrijk en het deelnemen in een gemeenschap (Ludvig, 2004).

Een ander land dat ook tot vrij recent geheel het jus sanguinis principe volgde, is Griekenland. In Griekenland is in 2010 de wet aangepast, waardoor het makkelijker wordt voor mensen die niet in aanmerking komen voor het jus sanguinis burgerschap om alsnog burgerschap te verkrijgen (Heß, 2011). In het onderzoek van Heß (2011) wordt aangegeven dat de hoewel de nieuwe wetgeving om burgerschap in Griekenland te krijgen niet meer puur op basis van jus sanguinis is, de slagingscriteria om te slagen voor naturalisatie in Griekenland vaag zijn, en er nog steeds veel nadruk wordt gelegd op het bewustzijn van het ontstaan, de evolutie, en het culturele aspect van de Griekse natie.

7.2 Jus soli

De Latijnse benaming Jus soli, 'wet van de grond', betekent dat burgerschap van een kind wordt bepaald door de geboorte op specifiek nationaal grondgebied, ook al zijn de ouders staatsburger van een ander land. Vanuit de geschiedenis werd jus soli toegepast onder het Europese feodalisme waarbij feodale heren regeerden over bevolkingsgroepen die in die periode landgebonden waren (Bauder, 2014). Frankrijk is een van de landen dat tot voor kort jus soli als enige burgerschap principe toepaste. Volgens Samers & Collyer (2010, p.313) berustte het idee van jus soli in Frankrijk op een republikeins en universalistisch ideaal. Dit houdt in dat de Franse overheid zich richtte op een toename van burgers in Frankrijk door deze de Franse nationaliteit te geven. Ze lieten degenen toe die deel uit wilden maken van de Franse politieke cultuur ongeacht de etnische afkomst. Door deze universalistische aanpak kan er gedeeltelijk verklaard worden waarom de politieke, wettelijke en sociale erkenning van etnische minderheden en ras sinds de oprichting van de Franse Republiek taboe zijn (Feldblum, 1993); (Samers & Collyer, 2010, p.313). Samers & Collyer (2010, p.313) geven verder aan dat dit gedeeltelijk de angst kan verklaren over het dragen van hoofddoeken, boerka's en andere religieuze kledingstukken binnen openbare plekken in Frankrijk.

Sinds 1889 Had Frankrijk twee wetsartikelen die betrekking hebben op het verkrijgen van staatsburgerschap. Dit waren artikel 44, over het verkrijgen van staatsburgerschap, en artikel 23 over het toekennen van staatsburgerschap (Samers & Collyer, 2010, p. 321). Het verkrijgen van het staatsburgerschap in artikel 44 had betrekking op kinderen geboren op Franse bodem, ongeacht of de ouders immigranten of van buitenlandse afkomst waren. Het toekennen van staatsburgerschap in artikel 23 had betrekking op met name kinderen van Algerijnse afkomst. Algerije was namelijk tot 1962 een onderdeel van de Franse regio. Kinderen van Algerijnse geïmmigreerde ouders konden op deze manier ook Frans staatsburgerschap krijgen. In 1994 werd echter door een meer conservatieve nieuwe regering een nieuwe wet ingevoerd waardoor artikel 23 beperkt werd en er geëist werd dat ouders uit voormalige Franse koloniën een minimaal aantal jaar in Frankrijk gewoond moeten hebben voordat de kinderen

aanspraak kunnen maken op het Franse burgerschap. Artikel 44 werd helemaal veranderd waardoor kinderen nu geen recht meer hebben op het staatsburgerschap als ze op Frans grondgebied werden geboren, maar ouders van buitenlandse afkomst hebben (Samers & Collyer, 2010, p. 321). Door de verandering in de wet werd het moeilijker om Frans staatsburger te worden, maar het principe van jus soli bleef nog steeds als de basis van de regelgeving in Frankrijk.

Uiteindelijk werd in 1998, nu onder een meer socialistische regering, weer een nieuw wetsvoorstel doorgevoerd waardoor het verkrijgen van het Franse burgerschap vanaf 18 jaar onder kinderen van immigranten makkelijker werd, mits deze kinderen vanaf hun elfde vijf jaar permanent in Frankrijk hebben gewoond. Deze zelfde wet maakte verder ook een soort pardonregeling mogelijk zodat sommige immigranten die geen papieren hadden, maar wel connecties tot in Frankrijk wonende families hadden, ook in Frankrijk kunnen verblijven. Deze nieuwe regeling werd in verband met artikel 8 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens in werking gesteld (Kofman, 2002); (Samers & Collyer, 2010, p. 321).

Buiten Frankrijk wordt het principe van jus soli ook toegepast in 'moderne immigratielanden' zoals Canada en de VS die graag de kinderen van immigranten willen integreren in de bevolking van het land (Bauder, 2014). In Canada heeft elk op Canadees grondgebied geboren kind recht op staatsburgerschap. In 2009 is er een nieuwe wet doorgevoerd die het jus soli principe in Canada beperkt (Meloni, Rousseau, Montgomery, & Measham, 2014). Nu kunnen in Canada geboren kinderen alleen recht hebben op staatsburgerschap wanneer ten minste een van de ouders een permanent staatsburger van Canada is. Verder kunnen Canadese ouders het Canadees burgerschap niet overdragen aan generaties die in het buitenland zijn geboren. Hierdoor komt het voor dat kinderen van Canadese ouders die geboren worden in een land dat jus sanguinis als het burgerschap principe heeft, staatloos kunnen worden (Meloni et al., 2014).

In de VS is een van de uitspraken over de regels voor het verkrijgen van burgerschap te vinden in het veertiende amendement in de Grondwet van de Verenigde Staten. In deze clause over het verkrijgen van burgerschap staat: "all persons born or naturalized in the United States, and subject to the jurisdiction thereof, are citizens of the United States and of the State wherein they reside" (Cohen, 2011, p. 576). Deze regel is gebaseerd op het principe van jus soli. De regel werd ingevoerd omdat voor de invoer van het jus soli principe werd uitgegaan van het jus sanguinis principe. Als gevolg van dit jus sanguinis principe hadden in de VS wonende Amerikanen van Afrikaanse afkomst generaties lang geen rechten in de VS (Cohen, 2011). In de VS zijn er ook tegengeluiden te horen met betrekking tot het jus soli principe. Er is verdeeldheid als het gaat om kinderen van immigranten die zonder papieren de VS zijn binnengekomen. Er namelijk een groeiend vermoeden dat het burgerschap principe van jus soli wordt gebruikt door immigranten zonder papieren om burgerschap in de VS te krijgen via eigen kinderen die in de VS zijn geboren (Cohen, 2011).

7.3 Jus domicili

Jus domicili is de Latijnse benaming voor 'wet van de woonplaats'. De term komt af van het Latijnse woord *domicilium*, wat vertaald kan worden naar huis of woonplaats. Dit principe heeft verder niets te maken met afkomst of de locatie van geboorte. Volgens Samers & Collyer (2010, p. 323) zijn er wetenschappers zoals Faist (1995) die de verblijfsduur van immigranten in landen zoals het Verenigd Koninkrijk, Duitsland, Zweden en ook Frankrijk linkten aan de toegang tot sociale diensten en juridische erkenning, en gaf dit aan met het de omschrijving *jus domicili*. Binnen de EU zijn zijn migranten onderworpen aan een gelaagd burgerschap dat kan worden ingedeeld in acht categorieën (Samers & Collyer, 2010, p. 323). Het gaat hierbij burgers van een bepaalde nationale staat, burgers uit een EU-land die in een ander EU-land wonen, mensen die migreren naar of wonen in een EU-land maar zelf uit een niet EU-land komen, burgers met een dubbele nationaliteit, burgers uit een EU-land met bilaterale overeenkomsten met een ander land, asielzoekers en vluchtelingen en immigranten zonder papieren. Er is dus sprake van een gesegmenteerde indeling van migranten in Europa (Samers & Collyer, 2020, p. 323). Niet alleen binnen de EU, maar in het burgerschapsbeleid van landen over de hele wereld is een zekere vorm van *jus domicili* terug te vinden. Vaak worden zowel *jus soli*, *jus sanguinis* als *jus domicili* gecombineerd (Bauder, 2014). In het artikel van Bauder (2014) wordt dan ook voorgesteld dat de woonplaats kan dienen als uitgangspunt voor het burgerschap beginsel om migranten op te nemen. Dit in de veronderstelling dat het verblijf wordt bepaald door een begrensde territoriale politieke gemeenschap. De benadering van *jus domicili* erkent hierdoor aan de ene kant dat de hedendaagse bestuursstructuren territoriaal van aard zijn, dat politieke gemeenschappen worden gedefinieerd door territoriale grenzen, en het is de meest haalbare manier voor burgers voor bepaalde doeleinden te reguleren. Aan de andere kant is het principe van *jus domicili* een goed uitgangspunt omdat samenlevingen steeds mobieler en transnationaler worden. Verder geeft Bauder (2014) aan dat burgerschap gebaseerd op territoriale grenzen zoals *jus sanguinis* en *jus soli* een spanning vormen met de menselijke mobiliteit. Hij zegt hierover: "citizenship that is associated with bounded territory seems ill-equipped to accommodate populations that are mobile and transcend the geographical boundaries of these territories" (p. 93). Het principe van *jus domicili* biedt hierdoor een goed alternatief voor het bepalen van formeel burgerschap wanneer rekening wordt gehouden met een samenleving die steeds mobieler en transnationaler wordt.

Ondanks dat het principe van *jus domicili* vrij nieuw lijkt, werd deze vorm van burgerschap al in de tijd van het feodale Europa al gebruikt (Bauder, 2014). Dit principe werd gebruikt om migranten te huisvesten. Het principe van *jus domicili* stond namelijk toe dat mensen aan grondgebied gebonden werden als ze niet op dat grondgebied waren geboren, maar erheen waren verhuisd. Deze gegevens werden gevonden in juridische documenten uit de 16e tot 19e eeuw waarin verschillende Latijnse termen met betrekking tot *domicili* werden

gebruikt om het toebehoren van personen aan een bepaald territoriaal gebied te binden (Bauder, 2014); (Grawert, 1973).

Jus domiciliī kan dus gezien worden als een principe van burgerschap dat het geboorte privilege zoals bij jus sanguinis en jus solī verwerpt. Er wordt namelijk zelf gekozen waar iemand zich wil vestigen. Door het bijdragen in de samenleving (zoals sociale activiteiten of het betalen van belastingen) kan vervolgens burgerschap verkregen worden en ook de rechten die bij dit burgerschap horen.

In tegenstelling tot jus sanguinis en jus solī dan het principe van jus domiciliī niet het staatsburgerschap van kinderen bepalen. In het artikel van Bauder (2014) wordt aangegeven dat dit is omdat kinderen over het algemeen niet vrijwillig voor een woonplaats kunnen kiezen omdat ze afhankelijk zijn van de ouders en het verblijf verkrijgen door geboorte of door migratie. Oplossingen die voor dit probleem uitkomst kunnen bieden zijn het jus domiciliī principe te combineren met jus solī, of het domiciliī principe aanpassen waarbij kinderen totdat ze volwassen zijn burgerschap verlenen op basis van de woonplaats van de ouders. Wanneer een kind volwassen wordt, dan gaat deze vorm van burgerschap over in domiciliī op basis van keuze. Bauder (2014) geeft verder aan dat wanneer migranten het op een woonplaats gebaseerd burgerschap behouden, dit problemen op zal leveren wanneer ze op meerdere plaatsen hebben gewoond. Hierdoor zouden ze meerdere nationaliteiten bezitten. Burgerschap hoort in dit geval niet meer bij het territoriale gebied en is hierdoor in strijd met de logica van het principe van jus domiciliī. In dit geval zou het burgerschap moeten worden ingetrokken wanneer iemand verhuist naar een ander land.

Uit bovenstaande gegevens blijkt dat het lastig is om jus domiciliī als enige vorm van burgerschap principe te hebben. In landen over de hele wereld wordt dit principe van burgerschap in meer of minder mate gebruikt, maar dan in combinatie met andere principes zoals jus sanguinis of jus solī (Bauder, 2014). Wanneer het principe van jus domiciliī wereldwijd zou worden aangenomen, dan zouden migranten alleen het staatsburgerschap bezitten van het land waarin ze op dat moment verblijven. Volgens Bauder (2014) is dit scenario met identiek geformuleerde burgerschap criteria wereldwijd onwaarschijnlijk omdat natiestaten hun soevereiniteit graag willen behouden. Verder wordt aangegeven dat bij dit scenario misbruik kan worden gemaakt door zogenoemde 'mobile elites' die op een strategische wijze burgerschap tussen verschillende landen kunnen verwerven en gebruik kunnen maken van de voordelen die ze in een land kunnen krijgen die ze juridisch gezien op dat moment het beste uitkomen.

7.4 Jus nexi

Jus nexi als burgerschap principe is in tegenstelling tot de vorige principes een meer subjectief principe en gebaseerd op verbinding en koppeling (Shachar, 2011, p. 116). Dit principe is met name gebaseerd op relaties tussen mensen en interactie die voortkomt uit deelname aan de gemeenschap waarin iemand zich bevindt (Bauder, 2014); (Shachar, 2009, p. 112, 167). In

tegenstelling tot jus domicili, kan het burgerschap principe van jus nexi ook van toepassing op personen die afwezig zijn kunnen zijn van de plek waarvan ze burgerschap bezitten. (Bauder, 2014). Er hoeft alleen maar een connectie tot de gemeenschap van een gebied te bestaan. Jus nexi is een principe dat uitkomst kan bieden voor migranten die zich in een gebied vestigen en deelnemen aan het sociale leven in dat gebied. Shachar (2011, p. 115) zegt hierover:

“The jus nexi principle offers a remedy to some of the most glaring inequalities of the current situation in which those who are ineligible for a nation's citizenship according to traditional principles despite sharing in its society and economy-remain shut outside the recognized circle of political members and are denied the basic security and opportunity that is associated with full, legal membership.”

Het principe van jus nexi kan dus een verbetering zijn voor bijvoorbeeld het jus sanguinis of jus soli principe. Door dit principe wordt namelijk de betekenis van het feitelijke lidmaatschap verklaart van een immigrant in een gemeenschap en de gehechtheid aan de gemeenschap, in tegenstelling tot alleen te vertrouwen op het moment van binnenkomst waarbij geen rekening wordt gehouden met verdere ontwikkelingen in de toekomst (Shachar, 2011, p. 116). Net als bij jus domicili is jus nexi een goed principe voor een steeds mobieler wordende samenleving (Novogrodsky, 2012); (Shachar, 2011, p. 132). Volgens Shachar (2011) is het principe van jus nexi goed toepasbaar in situaties waar onsamenhangendheid bestaat tussen een tekort aan juridische status van bijvoorbeeld migranten, maar dat er wel sociale binding en een intentie om in een gebied te blijven. Zij zegt hierover: “As an equitable framework, jus nexi gives legal validity to the significance of the involvement and stake of long-term residents in the life of the polity, acknowledging these real and effective ties in defining access to the collective good of citizenship for the individuals involved” (p. 132). Door de groeiende mobiliteit van de samenleving is volgens Shachar (2011) niet langer alleen te vertrouwen op het overdracht van geboorterecht van jus sanguinis of uitsluiting op basis van het moment waarop iemand het land binnenkomt. In dit soort situaties kan het daarom zinvol zijn om het burgerschap, of gebrek daaraan te bepalen.

Jus nexi kan worden gebruikt als een alternatief voor jus soli en jus sanguinis waarbij jus soli en jus sanguinis compleet wegvallen, of als een aanvullend principe voor het verkrijgen van burgerschap (Novogrodsky, 2012). In het eerste geval zullen door het principe van jus nexi de uitgangspunten op basis van bloed en geboortegrond wegvallen en wordt er gekeken naar de connecties van mensen. Omdat connecties moeilijker te meten en achterhalen zijn dan connecties via bloed of geboortegrond, is het waarschijnlijker dat jus nexi een aanvullend principe vormt op jus sanguinis, jus soli of beide. Novogrodsky (2012) geeft ook aan dat jus nexi niet voor alle populaties gebruikt zal kunnen worden. Jus nexi kan aan de ene kant de status van veel mensen, waarbij vooral migranten versterken. Maar dit principe is een principe dat ook makkelijk weerlegbaar is omdat connecties van een persoon tot een gemeenschap moeilijk te bepalen zijn. Jus nexi kan zich hierdoor ook tegen mensen keren omdat door de

weerlegbaarheid het makkelijker is om immigranten ook weer te deporteren. Verder kan dit principe ervoor zorgen dat overheden minderheden binnen de samenleving kunnen benadelen: “the danger of substituting the bright line rule of jus soli with a nuanced alternative is that it provides ammunition for those who would create different (read, lesser) citizenship rights for disfavored groups and individuals” (Novogrodsky, 2012, p. 57).

Jus nexi is vooralsnog een breed principe wat grotendeels gebaseerd is op de zelf-identificatie en participatie in een gemeenschap van een individu (Novogrodsky, 2012). Hierdoor is dit burgerschap principe, net als het burgerschap principe van jus domiciliï lastig op als een op zichzelf staand principe te gebruiken. In combinatie met jus sanguinis of jus soli zou het echter wel een goede aanvulling kunnen vormen op de manier waarop het burgerschap van met name migranten wordt bepaald.

7.5 Jus Matrimonii

De wet van het huwelijk, in het Latijn jus matrimonii, is een manier om burgerschap in een land te krijgen door met een staatsburger van dat land te trouwen. Burgerschap verkrijgen door jus matrimonii kan gemengde motivaties hebben. Volgens Samers en Collyer (2010, p. 110) kan migratie op basis van huwelijk plaatsvinden op basis van gevaren van verblijf in het land van herkomst, ontsnappen aan armoede of gedwongen werk in het land van herkomst, op basis van echte liefde en hierdoor met iemand willen trouwen, trouwen om het eigen gezin in het land van herkomst te onderhouden, of trouwen met de reden om een werk- of verblijfsvergunning te krijgen. Samers en Collyer geven verder wel aan dat de verklaringen waarom migratie op basis van huwelijk plaatsvindt per persoon verschillen en ook meestal gemengd zijn.

Hoewel migratie op basis van huwelijk overal ter wereld plaatsvindt, zijn sinds 2000 onderzoeken met betrekking tot huwelijksmigratie in vooral Aziatische landen aanzienlijk gegroeid (Samers & Collyer, 2010, p. 110). In studies over migratie in Aziatische landen is vooral naar boven gekomen dat vooral armere vrouwen uit de over het algemeen armere Aziatische landen zoals China, Indonesië, de Filipijnen en Vietnam naar rijkere landen zoals Japan, Maleisië, Singapore, Zuid-Korea en Taiwan emigreren door te trouwen met iemand uit dat land (Samers & Collyer, 2010, p. 111).

Een voorbeeld binnen dit onderwerp in de wetenschappelijke literatuur is een onderzoek van Maochun en Wen (2014) waarbij werd gekeken naar het Sino-Vietnamese grensgebied van China. In dit onderzoek laten Maochun en Wen weten dat sinds de jaren tachtig de migratie zonder papieren tussen Vietnam en China over het algemeen is toegenomen, net als de huwelijksmigratie tussen deze landen. Als verklaring hiervoor wordt aangegeven dat dit komt door het verminderen van de geopolitieke spanningen tussen de twee regeringen van de landen sinds de jaren tachtig, en een tekort aan huwbare vrouwen in China. Dit tekort is voor een groot deel ontstaan door het eenkindbeleid in China waarbij veel Chinese stellen hebben gekozen voor het houden van een zoon als kind omdat het hebben van een zoon meer voordelen met

zich meebrengt. Voor Chinese autoriteiten was het lastig om Vietnamese vrouwen terug naar Vietnam te deporteren omdat de autoriteiten geen steun van de lokale dorpingen kregen en de huwelijken zelfs ondersteunden. Hierdoor werden tot het jaar 2000 deze huwelijken vaak gedoogd. De huwelijksmigratie tussen deze twee landen kan buiten het feit dat er in China een tekort aan huwbare vrouwen is volgens Maochun en Wen (2014) verder ook nog verklaard worden doordat in China het immigratiebeleid zeer restrictief is en veel officiële documenten vereist.

Buiten bovengenoemd voorbeeld zijn er veel andere verklaringen voor huwelijksmigratie in Azië. In Samers en Collyer (2010, p. 115) worden er nog vier andere genoemd. Er wordt aangegeven dat sommige wetenschappers huwelijksmigratie toeschrijven aan globalisering. Hieronder vallen onder andere toenemend toerisme, internationale studie, internationale overdracht van werknemers, zakenreizen en geschoolde migratie. Verder is etnische of culturele affiniteit ook een reden voor huwelijksmigratie. Een voorbeeld hiervan is huwelijksmigratie tussen Taiwan en Vietnam omdat deze landen een vergelijkbare confucianistische afkomst hebben. Ook worden in sommige landen mannen benadeeld in termen van inkomen of opleiding waarbij het voor een man uit een arm gezin het moeilijker is om een vrouw te vinden. Hierdoor komt het voor dat deze mannen een vrouw in een ander land zoeken. Er moet hierbij wel een kanttekening worden gemaakt dat dit laatste punt onder een stereotype valt en dus niet de diversiteit aan mannen weerspiegelt die op zoek zijn naar een vrouw uit het buitenland (Jones, 2012); (Samers & Collyer, 2010, p. 116). Ten slotte wordt er ook aangegeven dat een andere verklaring voor migratiehuwelijken door zogenoemde internationale huwelijksmakelaar organisaties komt. Deze organisaties maken dit mogelijk door met name de rol van internet en sociale media. Zoals al eerder vermeld vindt er niet alleen in Azië, maar overal ter wereld huwelijksmigratie plaats. De genoemde verklaringen hierboven zijn daarom toepasbaar op veel vergelijkbare situaties in andere delen van de wereld.

7.6 Naturalisatie

Naturalisatie is het proces waarop burgerschap verkregen kan worden door een niet-burger door aan bepaalde eisen die een land stelt te voldoen. Deze eisen verschillen per land, maar ze houden over het algemeen in dat er een bepaald aantal jaar van legaal verblijf in het land waar burgerschap in verkregen wil worden nodig is, en dat er kennis over het land en de dominante taal of talen in het land getest zal worden (Bloemraad, 2008). Een paar voorbeelden van deze eisen zijn eerder al genoemd bij jus sanguinis en jus soli. Zo is voor naturalisatie in Duitsland dat voornamelijk berust op het jus sanguinis principe, onder andere een verblijf van 8 jaar nodig, zal er 225 euro betaald moeten worden, mag een persoon die in aanmerking wil komen voor naturalisatie niet langer dan 3 maanden een gevangenisstraf hebben uitgezeten, een test met kennis van de Duitse taal worden afgelegd en het geloof in het Duitse politieke systeem moet worden uitgesproken. In Frankrijk dat berust op het jus soli principe voor naturalisatie onder

andere een legaal verblijf in Frankrijk van vijf aaneengesloten jaren nodig, kennis van de Franse taal, cultuur en rechten en plichten van de Franse staatsburgers, en kost het op dit moment 55 euro voor een aanvraag. Bloemraad (2008) geeft aan dat naties waarvan het burgerschap gebaseerd is op een *jus sanguinis* principe, vaak moeilijkere naturalisatie eisen hebben omdat ze gebaseerd zijn op etnisch nationalisme. Dit in tegenstelling tot landen waarvan het burgerschap principe gebaseerd is op het *jus soli* principe waarbij naturalisatie van migranten over het algemeen eenvoudiger is.

In het werk van Kostakopoulou (2003) wordt aangegeven waarom er door landen bepaalde eisen worden gesteld aan het naturaliseren van immigranten. Zij geeft hierover aan dat:

“Naturalisation is essentially a nationalising practice and has served as an assimilative device. Settlers are expected to accept national law and the public culture, to assimilate into the dominant culture, to think and act like a national. Through such requirements, the national community allegedly ensures its cultural survival: the preservation of its character, its rules of belonging and the strong communal ties. For this reason, host states have traditionally either explicitly required the transfer of cultural attachments and assimilation or procured these under a seemingly neutral commitment to liberal-democratic values.” (Kostakopoulou, 2003, p. 89)

Door de eisen die worden gesteld voor naturalisatie omvat dit over het algemeen de verplichting om afstand te doen van een eventuele eerdere nationaliteit, en kunnen de naturalisatieregels zoals die opgenomen in de nationaliteitswetten zijn een institutionele uitdrukking zijn van wie wordt opgenomen en wie wordt uitgesloten van een staatsgemeenschap (Ludvig, 2004).

Naturalisatie kan voor sommige migranten lastig zijn omdat wordt verwacht om te breken met het land van afkomst om een nieuwe cultuur op te nemen. Volgens (Kostakopoulou, 2003) is naturalisatie een symbool van de natie en een medium voor de integratie van de politieke gemeenschap waarbij verwacht wordt afstand te doen van het etnische element en de naturalisatie vereisten te verbinden aan een verblijfsvergunning.

Het kan verder ook lastig zijn voor migranten om een naturalisatieproces te beginnen omdat het geld kost. Volgens Novogrodsky (2012) hebben alleen de rijkere klassen van buitenlanders die uit ontwikkelingslanden komen de kans om te migreren. Er wordt verder aangegeven dat migranten die toegang hebben tot verschillende faciliteiten zoals adviseurs, de dominante taal van het land waar ze naartoe willen migreren spreken of welvarende familieleden hebben die helpen bij het proces veel vaker voor nationalisering slagen dan anderen. Hierdoor impliceert naturalisatie in dit geval, in tegenstelling tot *jus sanguinis* en *jus soli* een vorm van bevestigend opzettelijk verkregen gewaardeerd burgerschap (Novogrodsky, 2012).

7.7 Investor citizenship

Investor citizenship, ook wel stakeholder citizenship genoemd, houdt in dat burgerschap verkregen kan worden door het investeren in een land door bijvoorbeeld het kopen van een paspoort. Investor citizenship betreft alle mensen die belang hebben bij de toekomst van het staatsbestel. Dit principe omvat zowel immigranten die interesse hebben in een plaats van bestemming en emigranten die banden willen onderhouden met het land van afkomst (Bauböck, 2008); (Bauder, 2014).

Volgens Samers & Collyer (2010, p. 323) is er een groei te zien in het investor citizenship. Zoals in de inleiding al kort vermeld is, is Malta een van de landen waarin burgerschap verkregen kan worden door te investeren in dat land. In een onderzoek van Carrera (2014) naar dit investor citizenship in Malta, wordt aangegeven dat de regering van Malta sinds 2013 burgerschap verleent aan buitenlanders die geld aan Malta schenken ongeacht de verblijfsduur van de buitenlanders in Malta. Het EU-parlement was het niet eens met het verlenen van burgerschap door simpelweg te investeren. Er werd vanuit het parlement aangegeven dat er een echte link of band zou moeten zijn tussen de aanvragen en het land en de burgers (Maas, 2016). Malta heeft vervolgens een aantal eisen ingevoerd die bij dit investor citizenship horen ingevoerd waardoor het iets minder makkelijk is om door te investeren gelijk burgerschap te kunnen krijgen. Ook landen zoals Bulgarije, Cyprus, Ierland en Oostenrijk voeren een vergelijkbaar principe van investor citizenship waar geen verblijfsvereiste voor nodig is, in tegenstelling tot landen als Frankrijk, Nederland en het Verenigd Koninkrijk. Deze landen willen dat personen die burgerschap willen verkrijgen een echte connectie met het land hebben (Maas, 2016).

Investor citizenship kan een goede manier zijn voor individuen die een interesse hebben in permanent burgerschap en politieke participatie (Bauböck, 2008). Dit principe van burgerschap kan samengaan met de principes van jus sanguinis en jus soli. Het geld dat geïnvesteerd wordt in een land door het investor citizenship kan voordelig zijn voor dat land. Verder is er de mogelijkheid voor een individu om zelf te kiezen voor burgerschap door te investeren. Nadelen bij het investor citizenship zijn dat deze vorm van citizenship voornamelijk realiseerbaar is voor personen uit de meest welvarende lagen van de samenleving. Verder is deze vorm van burgerschap alleen toepasbaar samen met een andere vorm van burgerschap, zoals jus sanguinis. Dit omdat er bij investor citizenship niet altijd in het land wordt gewoond waar in geïnvesteerd wordt, hierdoor zijn er minimaal twee paspoorten nodig. Ook zullen eventuele kinderen van iemand die investor citizenship heeft in een land dit burgerschap niet bij de geboorte vanzelf over kunnen nemen. Tenslotte is het mogelijk, zoals bleek uit het voorbeeld uit de inleiding, dat investor citizenship misbruikt kan worden door eventuele terroristen en criminele organisaties van buitenaf die hierdoor toegang krijgen tot andere landen. In het geval van Malta is zelfs toegang tot heel de Europese Unie mogelijk. In tabel 1 zijn de verschillende voor- en nadelen per burgerschap principe zoals in dit hoofdstuk besproken naast elkaar gezet.

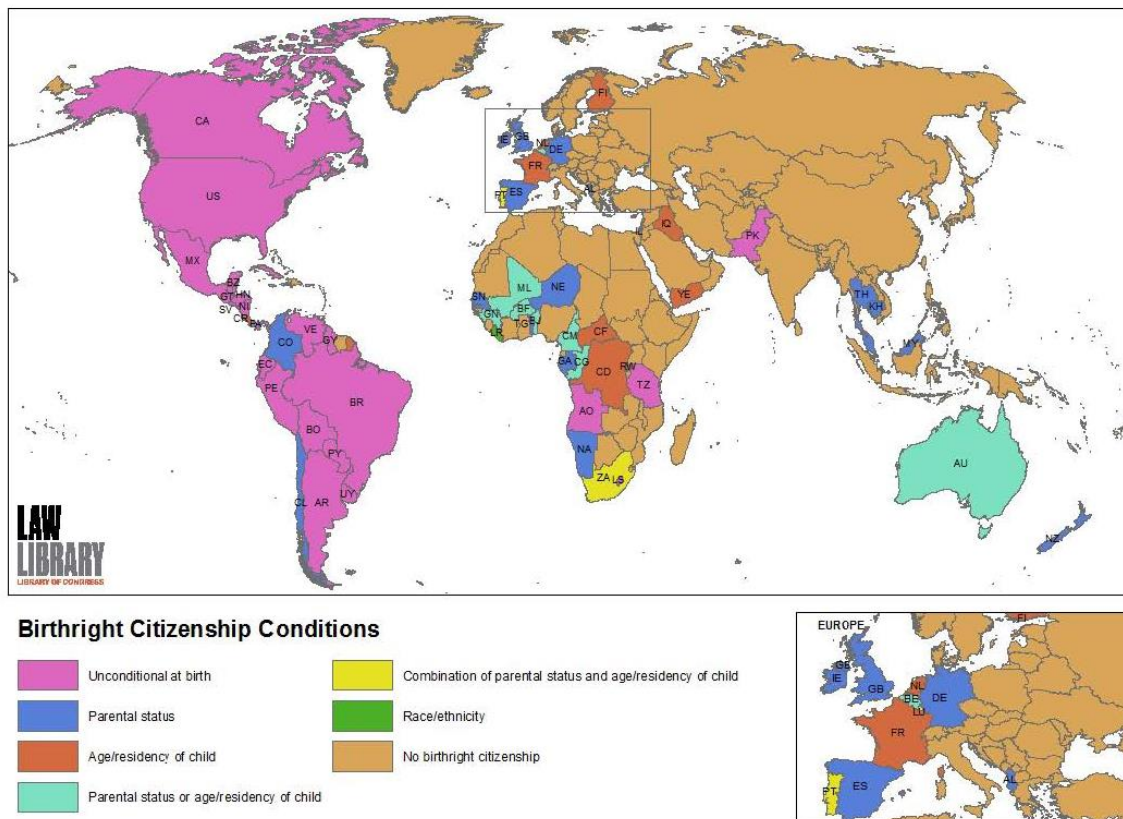
Deze principes hebben invloed op de nationaliteit die iemand krijgt en ook op het grensbeleid dat een land voert wat in het volgende hoofdstuk verder gespecificeerd zal worden.

	Voordelen	Nadelen
Jus Sanguinis	<ul style="list-style-type: none"> - Gevoel van eenheid tussen personen met dezelfde etnische achtergrond - Manier om verbonden te blijven met etnische afkomst bij emigratie 	<ul style="list-style-type: none"> - Moeilijk staatsburgerschap te verkrijgen in een land voor niet-etnische afstammelingen uit een ander land - Moeilijker toepasbaar principe in een meer transnationale wereld - Niet zelf te kiezen voor deze vorm van burgerschap
Jus Soli	<ul style="list-style-type: none"> - Makkelijker te verkrijgen burgerschap onder kinderen met ouders van een andere nationaliteit wanneer deze geboren of opgegroeid zijn in een land met het jus soli principe in tegenstelling tot jus sanguinis 	<ul style="list-style-type: none"> - Kinderen geboren in een ander land dan de ouders die geboren zijn in een land met het jus soli principe kunnen vaak niet dezelfde nationaliteit als de ouders krijgen - Steeds moeilijker toepasbaar principe in een meer transnationale wereld - Voor deze vorm van burgerschap kan niet zelf gekozen worden
Jus domicili	<ul style="list-style-type: none"> - Er kan door een individu zelf worden gekozen om actief deel te nemen aan een gemeenschap en ook burgerschap van dat gebied te verkrijgen - Het principe heeft een goed uitgangspunt omdat samenlevingen steeds mobieler en transnationaler worden. 	<ul style="list-style-type: none"> - Het principe kan moeilijk toegepast worden op baby's of jonge kinderen omdat deze niet zelf bewust kunnen kiezen om deel uit te willen maken van een gemeenschap - Bij verhuizing naar een ander gebied moet het burgerschap ingetrokken worden omdat het anders in strijd is met het principe van jus domicili
Jus nexi	<ul style="list-style-type: none"> - Burgerschap op basis van gehechtheid met de gemeenschap en daardoor toepasbaar op iedereen - Dit principe is beter toepasbaar op een steeds mobieler wordende samenleving - Goed toepasbaar in situaties waar onsamenhangendheid of gebrek aan juridische status van migranten en vluchtelingen is 	<ul style="list-style-type: none"> - Subjectief principe waardoor oprechte connecties met een gemeenschap moeilijker te achterhalen zijn en hierdoor ook makkelijk weerlegbaar. De kans voor deportatie van migranten en vluchtelingen wordt hierdoor vergroot
Jus Matrimonii	<ul style="list-style-type: none"> - Er kan zelf voor burgerschap gekozen worden door te trouwen met iemand met het gewenste staatsburgerschap 	<ul style="list-style-type: none"> - Het trouwen met iemand kan gemengde of achterliggende redenen hebben waarbij zonder wederzijds overleg voor de echte reden van het huwelijk waardoor er met misleidende redenen met iemand getrouwd kan worden.
Naturalisatie	<ul style="list-style-type: none"> - Er kan op deze manier zelf gekozen worden om burger te worden van een staat - Culturele gebruiken en gewoontes in een land kunnen worden behouden omdat deze door de nieuwe burgers moeten worden overgenomen 	<ul style="list-style-type: none"> - In veel gevallen een lang proces dat veel papieren vereist en een geldbedrag - Culturele gewoontes en gebruiken van het land van afkomst moeten worden vervangen door de nieuwe cultuur van het land waarin iemand staatsburger wil worden
Investor Citizenship	<ul style="list-style-type: none"> - Er kan zelf gekozen worden voor burgerschap van een staat zonder verdere link of band met deze staat te hebben 	<ul style="list-style-type: none"> - Een vorm van burgerschap weggelegd voor het rijkere gedeelte van de wereldbevolking - Alleen toepasbaar met een ander burgerschap principe - Het principe kan misbruikt worden voor andere doeleinden zoals criminele organisaties of terrorisme

Tabel 1. Voor- en nadelen van de verschillende vormen van burgerschap. Bron: Auteur

8. Andere perspectieven op burgerschap

De verschillende besproken burgerschap principes die besproken zijn, zijn in de meeste gevallen niet eenvoudig op zichzelf staand toe te passen. Zelfs het principe van formeel burgerschap blijkt een complex idee te zijn. Samers en Collyer (2010, p. 314) geven aan dat de meeste geleerden door een dergelijke principe van staten en burgerschap de meeste Europese landen en het Verenigd Koninkrijk ergens tussen tussen jus sanguinis en jus soli in plaatsen. Veel landen zijn overgegaan op een gemengd principe van burgerschap waarbij elementen van zowel jus sanguinis, jus soli en jus domiciliū in terug te vinden zijn (Bauder, 2014). Ook de andere besproken vormen van burgerschap zijn vaak vermengd in de burgerschap principes van een land. Verder kunnen afhankelijk van het land de eisen voor het verwerven van burgerschap verschillen. De mate waarin deze verschillen voorkomen is te zien in het rapport van The Law Library of Congress (2018) waarbij per land is nagegaan op basis van welk principe er burgerschap verkregen kan worden. In figuur 5 is de kaart te zien die op basis van deze gegevens is samengesteld waarbij in het rapport wordt aangegeven dat de grens tussen jus sanguinis en jus soli vaak vervaagd is waarbij er verschillende combinaties van burgerschap principes toegepast worden (The Law Library of Congress, 2018).

Figuur 5. Birthright Citizenship around the World, The Law Library of Congress. Bron: <https://www-loc.gov.ru.idm.oclc.org/law/help/birthright-citizenship/global.php>

Wat wel duidelijk is, is dat formeel burgerschap en daarmee nationaliteit, anderen kan uitsluiten (Samers & Collyer, 2010, p.312). Niet alleen de formele nationaal georiënteerde vormen van burgerschap brengen uitsluiting met zich mee. Ook principes van burgerschap als jus domicili, jus nexi, jus matrimonii, naturalisatie en investor citizenship zijn gebaseerd op criteria zoals participatie, verbindingen en belangen (Bauder, 2014). Deze criteria komen tot stand door overeenstemming en interpretatie en zijn hierdoor makkelijk te manipuleren om zelfs personen die zich binnen staatsgrenzen bevinden uit te sluiten. Het beleid dat een staat voert kan voorkomen dat migranten zonder status of in een ongunstige situatie uitgesloten worden van om deel te nemen aan het openbare burgerlijke leven (Bauder, 2014).

Geen enkele opvatting over burgerschap tot nu toe is niet verbonden aan de natiestaat. Ook bij postnationale vormen van burgerschap blijft de staat het orgaan dat de mensenrechten handhaaft (Kostakopoulou, 2003). Mensenrechten zijn namelijk het resultaat van toezeggingen en erkenning door staten, en daarom zijn het de staten die bepalen op welke manier en tot hoeverre deze van toepassing zijn op niet-staatsburgers. "Human rights are thus not disconnected from ties to the state: deterritorialized human beings may not be territorially bound citizens, but they are territorially bound residents" (Kostakopoulou, 2003, p. 87).

Burgerschap wordt veelal gezien vanuit een nationaal perspectief met de focus op onder andere het internationaal recht, de opkomst van een internationaal mensenrechtenregime en transnationaal toebehoren (Samers & Collyer, 201, p. 309). Om terug te gaan naar het conceptueel model in figuur 1 waarbij wordt aangegeven wanneer de wijze waarop burgerschap wordt gezien invloed heeft op het grensbeleid en hierdoor ook invloed heeft op het visumbeleid van landen wereldwijd. Specifieker uitgelegd is burgerschap namelijk sterk natiestaat gericht omdat dit bepaald wie bij een staat hoort, en wie niet. Op basis worden grenzen en het grensbeleid hierbij opgesteld om iedereen die niet binnen het principe van burgerschap van een bepaald land past zo veel mogelijk buiten de grenzen te houden. Niet alleen letterlijk zoals met the iron border en the camp, maar met name op papier. Het visumbeleid als onderdeel van dit grensbeleid speelt hierin een grote rol. wanneer de principes van burgerschap op een andere manier zouden worden benaderd, dan zal ook de manier waarop en voor wie een visum te krijgen is veranderen.

Een van de andere opties om te kijken naar burgerschap is Volgens Favell (2001) vanuit een stedelijk perspectief. Hij geeft aan dat het misschien nodig is, wanneer rekening wordt gehouden met nieuwe vormen van participatie in de samenleving, dat het begrip van burgerschap tot buiten de staten uitgebreid zou moeten worden. Op deze manier kunnen nieuwe vormen van translokale economische, politieke en sociale participatie verder onderzocht worden. Samers en Collyer (2010,p. 309) geven verder aan dat het zelfs nodig kan zijn om de focus van analyses verder te verleggen naar individuele huishoudens. Er wordt hierbij verwezen naar een onderzoek van Elias (2008) waarbij wordt aangegeven dat het huishouden of 'home

scale' ook een belangrijk uitgangspunt is als er gekeken wordt naar de rechten van migranten in een bepaald gebied.

Niet alleen zijn er andere manieren om het principe van burgerschap te benaderen, ook de manier waarop er gekeken wordt naar het grensbeleid dat wereldwijd wordt gevoerd kan op andere manieren aangepakt worden. Een voorbeeld hiervan is dat Larry Ellison, medeoprichter van de softwaregigant Oracle in de VS, kort na de aanslagen van 9/11 heeft voorgesteld om een nationale identiteitskaart met een smart chip te ontwikkelen waarbij alle Amerikanen individueel geïdentificeerd kunnen worden (Salter, 2004). Er werd aangegeven dat de belangrijkste belemmering van dit systeem technologisch zou zijn geweest en dat wanneer de technologie ver genoeg ontwikkeld zou zijn, er voldoende versleuteling voor de chip is waardoor privacykwesaties weggenomen kunnen worden (Salter, 2004). In onder andere Europa wordt al gebruik gemaakt van een soortgelijke chip die in paspoorten en identiteitskaarten te vinden is, maar deze chips bevatten zo goed als geen andere informatie dan de informatie die in het paspoort of op de identiteitskaart zelf ook af te lezen is.

9. Conclusie en aanbevelingen

Voor de vorming van de conclusie zal terug verwezen worden naar de onderzoeksvraag van dit stuk: welke gevolgen hebben de verschillende burgerschap principes op het verkrijgen van een visum voor vluchtelingen en migranten in toevluchtlanden? De manier waarop burgerschap verkregen kan worden, zoals in deze thesis beschreven, kan worden ingedeeld in een aantal factoren. Het hangt onder andere af van wie de ouders zijn, waar de geboorteplek is, in wat voor een milieu iemand geboren wordt en hiervan hangt af welke keuzes er in de toekomst gemaakt kunnen worden met betrekking tot burgerschap. Uit het onderzoek blijkt dat het aanvragen en verkrijgen van een visum in toevluchtlanden voor migranten en vluchtelingen makkelijker is voor personen die voordeel ervaren door in een bepaald gebied geboren te zijn, bijvoorbeeld binnen de EU, uit een welvarende familie komen, of al een vorm van connecties met het land van toevlucht hebben zoals familie die er al woont. De personen die deze 'voordelen' al bezitten hebben, in tegenstelling tot migranten en vluchtelingen, een visum vaak niet nodig. Dit omdat ze over het algemeen al in een land wonen en opgegroeid zijn waar het niet nodig is om noodgedwongen te moeten vertrekken. De migranten en vluchtelingen waarvoor deze visa wel urgenter zijn, hebben bovengenoemde voordelen over het algemeen niet en worden hierdoor benadeeld als het gaat om een visumaanvraag. Het gaat hierbij puur om het geluk dat iemand heeft op het moment van geboorte in welk milieu deze persoon terecht komt en welke toekomstmogelijkheden deze persoon kan hebben.

Burgerschap zorgt voor controle vanuit de overheid van een natiestaat omdat er dan gecontroleerd kan worden wie de nationaliteit bezit van de staat zelf, en wie niet. Hierdoor kan er bepaald worden wie wel en niet de grens mag oversteken. Deze regels zijn per staat individueel bepaald en verschillen onderling wat het idee van discriminatie tegenover bepaalde

andere nationaliteiten versterkt. Niet alleen versterkt het discriminatie, maar ook xenofobie tegenover andere nationaliteiten. Deze houding heeft in veel gevallen te maken met angst voor terrorisme en criminaliteit die in veel gevallen gelinkt wordt aan bepaalde nationaliteiten in het geheel. Hierdoor worden nationaliteiten in het geheel in een hokje gestopt waarbij individuen met die nationaliteit op voorhand al rechten wordt ontnomen. Er ontstaat hierdoor een onbalans binnen de wereldbevolking waarbij er niet alleen anders over elkaar gedacht wordt, maar er ook zo naar gehandeld wordt. Burgerschap principes versterken aan de ene kant het nationaliteitsgevoel en connecties tussen de burgers van een land, aan de andere kant duwen deze principes iedereen weg die niet aan de regels van het principe voldoet. De burgerschap principes veroorzaken op deze manier een vorm van discriminatie die, rekening houdend met de rechten van de mens, eigenlijk niet zou moeten worden toegestaan.

Een oplossing hiervoor zou kunnen zijn om het grensbeleid te veranderen en bijvoorbeeld individuen toe te laten tot een land op basis van een wel of niet aantoonbaar crimineel verleden. Hiervoor zou een internationale toegankelijke databank tussen alle landen voor nodig zijn. Zo kan er onderscheid worden gemaakt niet op basis van nationaliteit, maar onderscheid tussen de individuen binnen een nationaliteit. Dit zou een alternatieve oplossing kunnen zijn, maar de verschillende regel- en wetgeving tussen landen kan dit lastig maken. Ook moeten alle landen met een dergelijke openbare databank instemmen waardoor er afgevraagd kan worden in hoeverre dit inbreuk maakt op de privacy van de individuen die terecht komen in deze databank.

Een stap verder zou kunnen zijn om landsgrenzen op zichzelf te zien als geografische afbakening van een land, maar niet meer als afbakening van nationaliteit. Nationaliteiten en ook burgerschap principes verdwijnen hierdoor meer naar de achtergrond waarbij het beoordelen van individuen belangrijker wordt in plaats van hele nationaliteiten als geheel. Zoals al eerder aangegeven, kan een smart chip hiervoor een oplossing zijn. Op deze chip zouden alle gegevens van een persoon kunnen komen te staan, inclusief het verleden waarbij ook rekening gehouden kan worden met de eerder besproken criminaliteit. De manier waarop toegang tot een land verkregen kan worden en een visum aangevraagd kan worden zal dan minder in strijd zijn met de mensenrechten. Maar ook in dit geval is het vooralsnog een dunne scheidingslijn tussen veiligheid of privacy. De toekomstige ontwikkeling van technologie zal moeten uitwijzen of het mogelijk is om mensen individueel te beoordelen. Een vervolgonderzoek zal nodig zijn om dit kennistekort binnen de wetenschap aan te vullen.

Aan de hand van bovenstaand conclusie is het voorstel aan nationale overheden om te kijken naar de op nationaliteit gebaseerde wetten en regels die gevoerd worden voor de burgerschap principes en het grensbeleid, en deze zo nodig aanpassen of te herzien waardoor het makkelijker wordt voor migranten en vluchtelingen in nood om in aanmerking te komen voor opvang en een toekomstig visum. Een verdere aanbeveling is om de burgerschap principes die wereldwijd toegepast worden op elkaar af te stemmen waardoor de verschillen in deze principes

tussen natiestaten minder groot zijn en de 'lottery of birth' minder invloed zal hebben op de toekomst van een individu. Een kanttekening bij deze aanbeveling is dat realistisch gezien dit waarschijnlijk een lang proces zal zijn waarbij er een kans bestaat dat een institutionele verandering op dit gebied niet zal plaatsvinden. Dit met name door grote politieke verschillen tussen overheden wereldwijd. Ook de gevolgen die dergelijke institutionele veranderingen met zich mee zullen brengen is een punt voor verder onderzoek binnen dit wetenschappelijk gebied.

10. Reflectie

Dit laatste hoofdstuk is om te reflecteren op het gevoerde onderzoek en het schrijfproces. Bij de oriëntatie van het onderwerp over de visa wereldkaart kwam ik veel interessante mogelijke onderwerpen tegen om te onderzoeken. Ik wist als snel dat ik graag een onderzoek wilde doen dat te maken heeft met mensenrechten. Door dit gegeven en door de huidige vluchtelingencrisis waar de Europese Unie mee te maken heeft, vroeg ik me af waardoor er zoveel ongelijkheid tussen individuen is wanneer het gaat om het verkrijgen van een visum. Het is een onderwerp dat meer filosofisch en politiek gericht is wat ik interessant vind, maar ik bleek dit ergens ook lastig te vinden. In het begin wist ik niet goed hoe ik dit onderwerp moest aanpakken en daardoor twijfelde ik of ik niet beter een ander onderwerp kon nemen. Na dit deze twijfels aangekaart te hebben in een groepsoverleg met mijn begeleider Henk van Houtum en een aantal medestudenten heb ik uiteindelijk toch besloten om door te zetten met het oorspronkelijke onderwerp. Ik ben blij dat ik dit gedaan heb, want het onderzoek is gericht op een maatschappelijk probleem waarvan ik vind dat het onder de aandacht gebracht moet worden en verandering in moet plaatsvinden.

Tijdens het onderzoek heb ik me verdiept in veel wetenschappelijke literatuur binnen het onderwerp. Hoe meer ik las, hoe interessanter ik het onderwerp begon te vinden. Tijdens dit onderzoek ben ik dan ook veel nieuwe informatie te weten gekomen en heb veel nieuwe dingen over het onderwerp geleerd. Het schrijfproces zelf ging in het begin wat moeizaam, maar toen ik eenmaal doorhad wat ik ongeveer op papier wilde zetten ging de rest vanzelf. Ik heb hierbij veel gehad aan de tip van mijn begeleider Henk van Houtum waarbij hij aangaf om gewoon te beginnen met schrijven ook al lijkt het in eerste instantie nog niet echt nergens op, en vanuit daar verder te kijken. Een aandachtspunt hierbij is dat uiteindelijk is gebleken dat ik het onderwerp iets te breed heb aangepakt omdat ik veel relevante informatie in dit onderzoek wilde verwerken. In de toekomst is dit een goed leermoment om bij een volgend onderzoek het onderwerp meer te specificeren. Het schrijven van deze bachelorthesis heeft verder ook geholpen met het begrijpen van de manier waarop een onderzoek tot stand wordt gebracht en uitgevoerd wordt. Ik denk dat dit een goede basis heeft gevormd als opstap naar een master en het schrijven van de uiteindelijke masterthesis.

11. Literatuurlijst

Amnesty International. (2020a). *Asielzoekers en migranten gedood en mishandeld aan Grieks-Turkse grens*. Opgevraagd van <https://www.amnesty.nl/actueel/asielzoekers-en-migranten-gedood-en-mishandeld-aan-grieks-turkse-grens>

Amnesty International. (2020b). *Caught in A political game*. Report opgevraagd van <https://www.amnesty.org/download/Documents/EUR0120772020ENGLISH.PDF>

Asia-Pacific NGO Meeting for the World Conference Against Racism, Racial Discrimination, xenophobia and Related intolerance. (2001). *Declaration on Racism, discrimination, xenophobia and Related Intolerance against Migrants and Trafficked Persons* (Rapport). Opgevraagd van <https://www.un.org/WCAR/durban.pdf>

Baldwin-Edwards, M. (2008). Towards a theory of illegal migration: Historical and structural components. *Third World Quarterly*, 13, 389-404.

Bauböck, R. (2006). *Migration and Citizenship: Legal Status, Rights and Political Participation*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Bauböck, R. (2008). Stakeholder citizenship: An idea whose time has come? Migration Policy Institute. Opgevraagd van <http://www.migrationpolicy.org/transatlantic/docs/Baubock-FINAL.pdf>

Bauder, H. (2014). Domicile citizenship, human mobility and territoriality. *Progress in Human Geography*, 38(1), 91–106. <https://doi.org/10.1177/0309132513502281>

Bloemraad, I., Korteweg, A., and Yurdakul, G. (2008) Citizenship and immigration: Multiculturalism, assimilation, and challenges to the nation-state, *Annual Review of Sociology*. 34, 153–79. <https://doi-org.ru.idm.oclc.org/10.1146/annurev.soc.34.040507.134608>

Bigo, D., & Guild, E. (2005). Policing at distance: Schengen visa policies. In D. Bigo, & E. Guild (Eds.), *Controlling frontiers: Free movement into and within Europe* (pp. 233-263). Ashgate.

Bosniak, L. (2000). Citizenship denationalized. *Indiana Journal of Global Legal Studies*, 7, 447–510. Opgevraagd van <https://www.repository.law.indiana.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1185&context=ijgls>

Bürkner, H. (2014). Working paper 6 imaginaries: Post-structuralist readings of bordering and Europeanization. Opgevraagd van http://www.euborderscapes.eu/fileadmin/user_upload/Working_Papers/EUBORDERSCAPES_Working_Paper_6_Buerkner.pdf

Carrera, S. (2007). The EU border management strategy: FRONTEX and the challenges of irregular immigration in the Canary Islands. *Centre for European Policy Studies, CEPS Working Document No. 261*. Opgevraagd van https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1338019

Carrera, S. (2014). How much does EU citizenship cost? The Maltese citizenship-for-sale affair: A breakthrough for sincere cooperation in citizenship of the union? *CEPS Papers in Liberty and Security in Europe Paper nr. 64*. Opgevraagd van https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2430117

- Christin, H. (2011). What can co-ethnic immigrants tell us about ethnic visions of the national self? a comparative analysis of germany and greece. *Journal of Comparative Research in Anthropology and Sociology*, 1, 103–133. Opgevraagd van <http://doctorat.sas.unibuc.ro/wp-content/uploads/2011/07/Compaso2011-21-He%C3%9F.pdf>
- Cohen, E. F. (2011). Reconsidering us immigration reform: the temporal principle of citizenship. *Perspectives on Politics*, 9(3), 575–583. <https://doi.org/10.1017/S1537592711002787>
- Elias, J. (2008). Struggles over the rights of foreign domestic workers in malaysia: the possibilities and limitations of 'rights talk'. *Economy and Society*, 37(2), 282–303. <https://doi-org.ru.idm.oclc.org/10.1080/03085140801933330>
- Elsevier Weekblad. (2020a). *Corona overschaduwet crisis Grieks-Turkse Grens*. Opgevraagd van <https://www.elsevierweekblad.nl/buitenland/achtergrond/2020/03/vier-vragen-over-het-conflict-aan-de-grieks-turkse-grens-747148/>
- Elsevier Weekblad. (2020b). *Paspoorthandel in de EU: corruptie op Malta*. Opgevraagd van <https://www.elsevierweekblad.nl/buitenland/achtergrond/2020/01/paspoorthandel-in-de-eu-corruptie-op-malta-728837/>
- Ersanilli, E., & Koopmans, R. (2010). Rewarding integration? Citizenship regulations and the socio-cultural integration of immigrants in the Netherlands, France and Germany. *Journal of Ethnic and Migration Studies*. 36(5), 773–91. <https://doi-org.ru.idm.oclc.org/10.1080/1369183100376431>
- European Union. (2019). Europese Unie krijgt Nobelprijs voor de Vrede 2012. Opgevraagd van https://europa.eu/european-union/about-eu/history/2010-today/2012/eu-nobel_nl
- Faist, T. (1995). Boundaries of welfare states: Immigrants and social rights on the national and supranational level. In Miles, R., and Tranhardt, D. (Eds.). *Migration and European Integration: The Dynamics of Inclusion and Exclusion* (pp. 177-195). London: Pinter Publishers
- Favell, A. (2008). Rebooting migration theory: Interdisciplinarity, globality and postdisciplinarity in migration studies. In C.B. Brettell, & J.F. Hollifield. (Eds.), *Migration Theory: Talking Across Disciplines, 2nd edition* (pp. 259-278). New York and London: Routledge. Opgevraagd van <https://hal-sciencespo.archives-ouvertes.fr/hal-01032383/document>
- Feldblum, M. (1993). Paradoxes of ethnic politics: the case of franco-maghebis in france. *Ethnic and Racial Studies*, 16(1), 52–74. <https://doi-org.ru.idm.oclc.org/10.1080/01419870.1993.9993772>
- Follesdal, A., & Pogge, T. (2005). *Real world justice: grounds, principles, human rights, and social institutions*. Dordrecht: Springer.
- Grawert, R. (1973). *Staat und Staatsangehörigkeit: Verfassungsgeschichtliche Untersuchungen zur Entstehung der Staatsangehörigkeit*. Berlin: Duncker and Humbolt.
- Green, S. (2012). Much ado about not-very-much? assessing ten years of german citizenship reform. *Citizenship Studies*, 16(2), 173–188. <https://doi-org.ru.idm.oclc.org/10.1080/13621025.2012.667610>
- Heater, D. (2004). Citizenship: *The Civic Ideal in World History, Politics and Education*. Manchester: Manchester University Press.

- Henley and Partners Holdings Ltd. (2020). 2020 Henley Passport Index and Global Mobility Report. Opgevraagd van https://www.henleypassportindex.com/assets/2020/Q1/2020%20HPI%20and%20Global%20Mobility%20Report_200107.pdf
- Jansen, B. (2016). *Access denied: An analysis of the discourse constituting the Common Visa Policy of the Schengen Area* (Master thesis) Department of Human Geography, Radboud University.
- Johnson, J. L., Bottorff, J. L., Browne, A. J., Grewal, S., Hilton, B. A., & Clarke, H. (2004). Othering and Being Othered in the Context of Health Care Services. *Health Communication, 16*(2), 255-271. https://doi.org/10.1207/S15327027HC1602_7
- Kochenov, D. (2009). Ius Tractum of Many Faces: European Citizenship and the Difficult Relationship Between Status and Rights. *Columbia Journal of European Law, 15*(2), 169-238.
- Kofman, E. (2002). Contemporary european migrations, civic stratification and citizenship. *Political Geography, 21*(8), 1035–1054. [https://doi-org.ru.idm.oclc.org/10.1016/S0962-6298\(02\)00085-9](https://doi-org.ru.idm.oclc.org/10.1016/S0962-6298(02)00085-9)
- Kostakopoulou, D. (2003). Why naturalisation? *Perspectives on European Politics and Society, 4*(1), 85–115. <https://doi-org.ru.idm.oclc.org/10.1080/15705850308438854>
- Lemberg-Pedersen, M. (2018). Security, industry and migration in European border control. Opgevraagd van https://www.researchgate.net/publication/322528727_Security_industry_and_migration_in_European_border_control
- Lister, M., & Pia, E. (2008). *Citizenship in Contemporary Europe*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Ludvig, A. (2004). Why should austria be different from germany? the two recent nationality reforms in contrast. *German Politics, 13*(3), 499–515. <https://doi-org.ru.idm.oclc.org/10.1080/0964400042000287473>
- Maochun, L., & Wen, C. (2014). Transnational undocumented marriages in the sino-vietnamese border areas of china. *Asian and Pacific Migration Journal, 23*(1), 113–125. <https://doi-org.ru.idm.oclc.org/10.1177/011719681402300105>
- Meloni, F., Rousseau, C., Montgomery, C., & Measham, T. (2014). Children of exception: redefining categories of illegality and citizenship in canada. *Children and Society, 28*(4), 305–315. <https://doi-org.ru.idm.oclc.org/10.1111/chso.12006>
- Meyerhoff, J. , Rohan, K. J. , Fondacaro, K. M. , Kim, B. K. , Leong, F. L. , Chu, J. & Joshi, S. V. (2018). Suicide and Suicide-Related Behavior Among Bhutanese Refugees Resettled in the United States. *Asian American Journal of Psychology, 9*(4), 270–283. <https://doi.org/10.1037/aap0000125>
- Neumayer, E. (2006). Unequal access to foreign spaces: How states use visa restrictions to regulate mobility in a globalized World. *Transactions of the Institute of British Geographers, 31* (1), 72–84. <https://doi-org.ru.idm.oclc.org/10.1111/j.1475-5661.2006.00194.x>

Novogrodsky, N. B. (2012). The use and abuse of jus nexi. *Les Ateliers De L'Ethique*, 7(2), 50–62. <https://doi-org.ru.idm.oclc.org/10.7202/1012996a>

OHCHR. (2020). *Human rights by country*. Opgevraagd van: <https://www.ohchr.org/EN/Countries/Pages/HumanRightsintheWorld.aspx>

Özdemir Z., and A. G. Ayata (2017), Dynamics of exclusion and everyday bordering through Schengen visas. *Political Geography*, (66), 180-188. <https://doi-org.ru.idm.oclc.org/10.1016/j.polgeo.2017.05.005>

Rawls, J. (1999). *A theory of justice*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

RTL Nieuws. (2020). *Mishandeld, beroofd, gedepoteerd: vluchtelingen illegaal Griekenland uitgezet*. Opgevraagd van <https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/buitenland/artikel/5130381/vluchtelingen-griekenland-turkije-mishandeling-deportatie-bootjes>.

Salter, M. B. (2004). Passports, mobility, and security: How smart can the border be? *International Studies Perspectives*, 5(1), 71-91. <http://doi.org/10.1111/j.1528-3577.2004.00158>

Salter, M.B., (2006), The Global Visa Regime and the Political Technologies of the International Self: Borders, Bodies, Biopolitics. *Alternatives: Global, Local, Political*, 31(2), 167-189. <https://doi-org.ru.idm.oclc.org/10.1177/030437540603100203>

Samers, M., & Collyer, M. (2010). *Migration*. Abingdon: Routledge.

Sassen, S. (2006). *Territory, Authority, Rights: From Medieval to Global Assemblages* (pp. 277-321). Princeton: Princeton University Press. Opgevraagd van <https://www.jstor.org/stable/pdf/j.ctt7sx98.12.pdf?refreqid=excelsior%3A574cbbd030416b54dd0242370f2466fe>

Shachar, A. (2009). *The birthright lottery : citizenship and global inequality*. Harvard University Press.

Shachar, A. (2011). Earned citizenship: property lessons for immigration reform. *Yale Journal of Law & the Humanities*, 23(1), 110-158. Opgevraagd van https://heinonline-org.ru.idm.oclc.org/HOL/Page?collection=journals%20%20%20%20%20%20%20%20%20%20%20&handle=hein.journals/yallh23&id=111&men_tab=srchresults

The Law Library of Congress (2018). *Birthright citizenship around the world*. Opgevraagd van <https://www.loc.gov.ru.idm.oclc.org/law/help/birthright-citizenship/birthright-citizenship-around-the-world.pdf>

Torpey, J. (2000). *The Invention of the Passport: Surveillance, Citizenship and the State*. Cambridge: Cambridge University Press.

UNHCR (2020). *Figures at a glance*. Opgevraagd van <https://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html>

United Nations. (n.d.). *About UN Membership*. Opgevraagd van <https://www.un.org/en/sections/member-states/about-un-membership/index.html>

Universal Declaration of Human Rights. (1948). Opgevraagd van <https://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/>

- Van Bergen, D., Montesinos, A. M., & Schouler-Ocak, M. (Eds.). (2015). *Suicidal behavior of immigrants and ethnic minorities in Europe*. Hogrefe Publishing.
- Van Houtum, H. (2010). Human Blacklisting, the Global Apartheid of the EU's External Border Regime. *Environment and Planning: D Society and Space*, 28(6), 957–976.
<https://doi.org/10.1068/d1909>
- Van Houtum, H. (2010). Waiting before the Law: Kafka on the Border. *Social & Legal Studies*, 19 (3), 285-297.
- Van Houtum, H., & Boedeltje, F. (2009). Europe's shame, Death at the borders of the EU. *Antipode*, 41(2), 226–230.
- Van Houtum, H., & Bueno Lacy, R. (2020a). The autoimmunity of the eu's deadly b/ordering regime; overcoming its paradoxical paper, iron and camp borders. *Geopolitics*, 25, 706-733.
<https://doi.org/10.1080/14650045.2020.1728743>
- Van Houtum, H., & Bueno Lacy, R. (2020b). The migration map trap. On the invasion arrows in the cartography of migration. *Mobilities*, 15(2), 196–219.
<https://doi-org.ru.idm.oclc.org/10.1080/17450101.2019.1676031>
- Van Houtum, H., & Van Naerssen, T. (2002). Bordering, Ordering and Othering. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, 93(2), 125-136.
<https://doi-org.ru.idm.oclc.org/10.1111/1467-9663.00189>
- Van Houtum, H., & Pijpers, R. (2007). The European Union as a Gated Community: The Two-faced Border and Immigration Regime of the EU. *Antipode*, 39(2), 291-309.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-8330.2007.00522.x>
- Vennix, J. (2016). *Onderzoeks- en interventiemethodologie; zesde editie*. Pearson.
- Verschuren, P., & Doorewaard, H. (2010). *Designing a research project; second edition*. The Hague: Eleven International Publishing.
- Vijayakumar, L. (2016). Suicide among refugees – A mockery of humanity. *Crisis: The Journal of Crisis Intervention and Suicide Prevention*, 37(1), 1-4.
<http://dx.doi.org.ru.idm.oclc.org/10.1027/0227-5910/a000385>
- Weil, P. (2011). From conditional to secured and sovereign: the new strategic link between the citizen and the nation-state in a globalized world. *International Journal of Constitutional Law*, 9(3-4), 615–635. <https://doi-org.ru.idm.oclc.org/10.1093/icon/mor053>
- Yuval-Davis, N. (2013). Working paper 2: a situated intersectional everyday approach to the study of bordering introduction: Situated knowledge and imagination. Opgevraagd van http://www.euborderscapes.eu/fileadmin/user_upload/Working_Papers/EUBORDERSCAPES_Working_Paper_2_Yuval-Davis.pdf